

دوقتور محمد توفیق صدیقی مصری

فلسفہ نقطہء نظر نندن دین

مترجمی :

ہادی کلدیبکی

ناشرلری :

«کریموف، حسینوف و شرکاسی»

اورنبورغ

«کریموف، حسینوف و شرکاسی» ننگ پاراواى مطبعہسى ۰

۱۹۰۸

حرمتلو او قوچيلارم !

مصر القاھرہ دہ نشر بولنان « المنار » مجاہد سندھ دو قنور محمد توفيق افندی صدقی طرفندن یازیلان « الدین فی نظر العقل الصحیح » عنوانلی بر مقاله کورؤب فائده سی مائول اولدیغندن ، آز معلوماتم ، فیصه بر ادبیاتم ایله اولسه ده خدمت ملیه قسدیلہ ، اوز تیلیمزه ترجمه ایدہرک نشر ایتمکی مناسب کوردم .

درست ، ترجمه و ادبیاتم ده قصور لر چوقدر . بونی کندیمده پک اعلا بیلورم . لکن بز روسیه ترکلرینک اوز لسانمزدہ مکمل یازیلان یا ترجمه ایدیلن ادبی ، فنی ، علمی ، دینی و معیشی کتاب و رساله لر یوق حکمنده اولدیغندن قصور سنز افندیلر بوگا زیادہرک تشبث و همت بیورسہلر نہ اولور ایدی ؟ یوقسه کر کسه قایوغنه کتب جنبیه اولسون ، بز مکیدن یوقاری طبقه ده ایدیکنی و آندن استفاده ممکن اولمیاچغنی می استبعاد ایدرز ؟ یاخود ملل متمدنه اوشبور یول ایله مطبوعاتکه آیاق باصوب عوم و معارف که ایرشدیکلرینی می انکار ایدرز ؟

آز معلوماتلوریمز قصورلریمز چوق ، تیران معلوماتلوریمز وقتمز یوق ، دیه مطبوعات ایشکینه کرماز ایساک ، مطبوعات اثرینی دها نچه عصرلر کوتماکمز لازم اولور .

مطبوعاتک ترقیسی بر طرفدن یاشلریمز تورلی مکتبلره کروب علوم و معارفکه صاریلولرینه طوقتادیغی کبی ایکنچی طرفندن ده خلق آراسینه فائدهلی ، معنالی ، تاءثیرلی مطبوعات نشر ایدوگه متوقف اولوب بونلرک بری آخرینه باغلانمشدر ، بونی ایسه بز قصور سنز افندیلردن منشئلریمز . بو ترجمه ده مملکتیمزک نظاماتینه مخالف بز روسیه ترکلرینه خطاب لیتمگه غیر صالح ، اوزون بعض جملهلری قالدروب ، بعض اورنلرده فقط روح ، و مضموننیکنه ذکر ایدوب اوز طرفندن بعض بر تعبیر و ایضا حارده علاوه ایتدم ، او قوچیلر بونی خاطرلرندن چیقاروب شبهه گه توشاسونلر .

«هادی کلدیگی»

فلسفہ نقطہ نظرندى

دين

برنجى مقاله : ماده و آنك تركيبى ، ماده نك حدوثى ، جناب حقاك بارلغى احكامى روح وبعث .

ايكنچى مقاله : نبوت . محمد عليه السلام نك نبوتى ، تاريخ ، فلسفه و ترجمه ، حالى ، جهتندى آنى اثبات و اخلاقى .

اوچنچى مقاله : اسلاميت نك بيوك اصلاحلرندى اولان : توحيد و تنزيه ، مساوات ، عقل بيلو ، اسلاميت نظرندى ايمان صادق رائدارى ، شيطان ، جن ديگان نرسه لر نك تاثيرى بوقلغى ، اسلاميتدە اكره (كوچلاب دينگه كرتو) بولغانى ؟ خاتونلر ، حالىنى اصلاح نيچوك ؟ اسلاميت نك قللر ايله معاملەسى ، رعايه ايدر گه بيورغان فقير و مسكين يتيملر ، ابن السبيل و اوله كيم ؟ خمر ، اوطوش و خنزير ايتى حقندە .

دورتنچى مقاله : ، اديين نك قرانگه شبههسى و آنلرغه جواب ، نبوتنى اثبات حقندە محمد عم نك اجمالا ترجمه ، حالى .

فلسفہ نقطہ نظر نندن دین

عربی مجلہ لارک برفندہ مدارس عالیہ طلبہ سندھ برینک قلبیلہ یازیلہش ہر مقالہ او قوم. بو مقالہ دە مادیین مذہبینه بناء انسانلارک یاراتیلو واصلندن بحث ایدرہک بونی مدح ایدوب بوکا اعتقاد تیموش ایدیکنی واوزینک اعتقادیدہ شونندن عبارت ایدیکنی بیان ایدہدر. بوندی فکرلر خصوصیلہ یاشلریمزک قلبلرینی تفسیر ایدرہک، بزیم بو عصریمزده ایندی عقاء، دین کرک توگل ظنینہ واروب بیتہ چہ گینی بیلوب بو خصوصیلرده برشء یازمق ایچون فکریم حرکتکە کیلدی.

بونی یازمقده دلیللریم، بدیهی اولغان دلیللر اولوب قلبیکه بونک تاثیرده براهین ریاضیهدن فرقلی اولمیه چغینہ وبو سایهده « دین » مادیین نظریاتندن غالب کله چگینه قانع اولدم.

مادیین مذہبینه تحقیق ایچون دە باشدہ ماده و آنک ترکیبی، تحلیل، حدوت و قلم بہتتچہ اصلنی اجمالا بیان سوگندہ جناب حق و آنک صفاتلری، روح، بعثتی بیان ایدرہک نبوت (پیغمبرلک) بحثینہ کوچوب خصوصیلہ نبوت محمدیہ ایله سوزیم ختم ایدرم.

بونگلہ انسان، جناب حق غہ، آخرت کورتینہ، پیغمبر و آنک کلترگان نرسه لرینہ ایمان ایدوب، خالص مسلمان اعتقادندہ اولسون!

برنجی مقاله

ماده و آنک ترکیبی .

کوزگه کورنمگان بر نرسه (جسم) نه قدر بوانسه (تقسیم ایداسه) ده ،
بر بیلگولی چیککه یندی ممکن توگیل . بو ایسه هر کیمته معلوم ظاهر
بر نرسه در . همده بو آقتق چیکنک زور لغی ، کچکنه لگی (امتدادی)
یوق ؛ چونکه بولنوب بر حد معین گه واروب توقنادی .

کوزگه کورنمگان ذاتلر (جسملر) ، ایکنهچی نرسه دن آبروب
بلور ایچون بر مخصوص وضع سی بولغان ، امتدادی بولماغان جزءلردن
مرکب بوله . بو کچکنه جزء گه (توزان کبی بر نرسه) مادیین « ماده »
یاخود « اثیر » دیلر (*) اوشبو مادهلردن عناصر جیولوب وشوندن

(*) برنجی مقالنی تماما اختصار ایدوب فقط مضموننیکنه یازدم . جمله سی
کیلو شسز اولارق چیقسه ده آنده اولغان آغر عبارهلرنی ممکن قدر ، ترکیچه ترجمه گه
اجتهاد ایتدم وبو رسالنی ترجمه سوکنده درستلگی ، طبع ایدهرک میدانکه وضع
ایدراک اهمیت وعدم اهمیتی خصوصنده فاضل محترم وادیب شهیر رضاءالدین بن
فخرالدین حضرتلرینه مراجعت ایتدیکنده یوقاروده ذکر ایدیلن « اثیر » یاخود ایسکی
عبازه ایله ایتکانده « جوهر فرد » حقنده بر آن تحقیقات ایشدوب جوهر فردنک
کیملردن استخراج ایدیلدیکنی و آندن نه نتیجه چیقدیغنی آرزوسی اولغانلرغه فائده لی
کورلدیکندن بن بونی کندوسینک رخصتیه بو اورنغه درج ایتدم . مشار الیه جنابلری
نک « جوهر فرد » حقنده تحقیقاتی بودر :

جوهر فرد

« لغات علمیه » کتاباری بیان ایتدیکلرینه کوره جوهر فرد (АТОМЪ)
وایکنچی عبارتله الجزء الذی لایتجزی — اثباتی یونان حکیملرندن « فیثاغورث »
غه منسوبدر . بعضیلرناک دیدکینه کوره بونی ایسه فیثاغورث « فینیکه » لو لردن
آلمشدر . واک ایلك اولارق بونی اثبات ایدن ذات « فینیکه » لو لردن « صید »
شهرنده گی « موسخوس » اسمنده بر ذات اولمشدر .

ایلك عصرلرده جوهر فرد اثباتی عالمنک نه روشده ترکیب ایدلدیکنی بیلماک
حقنده استعمال ایدلنور ایدی . عباسیلر دورنده یونانلولر اثرلری ترجمه ایدلدیکی
وقت اوشبو خصوصده یازلمش اثرلر هم ترجمه ایدلنوب اسلام آره سینه حدوث

آدملر و بتون دنيا بر بر سندن تر کيب قیلنوب (طبیعی) بار اتیلوب
کلگان هم بار اتیله (بوندہ الله فلان دیگان نرسه نك قاتش یوق) دیلر .

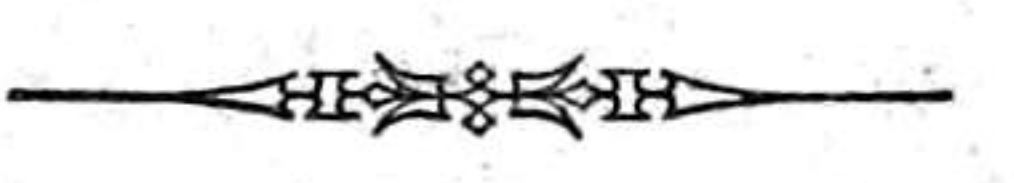
عالم مسئلهسی کردی و آنکله برابر یونانلوانر نك جوهر فرد اثبات ایتمکده اولدقلری
دلیلر هم استعمال ایدلنور اولدی . حالبوکه یونانلوانردن « ایپکوروس »
و « دیمقراطیس » نام حکیملر جوهر فرد اثباتی سببندن عالمده طبیعی بر ترکیب
ممکن اوله چغنی سویلرلر و پونکله انکار صانع ایتمک حقیقده بر مذهب ایچون یول
آچوب نیگز قوررلر ایدی . اوشبو سببندن « آثار » ده ابو النصر ترجمه سنده
«ولیس فی القول بالجزء الذی لایتجزی نجات من ظلمات الفلاسفة بل هو نفسه من اصول
الفلاسفة » دیشیدک .

صوڭ فلاسفه لردن دیکریت ، غاسندی ، ینوتون ، لینبئس و غیرلر ایپکوروس
و دیمقراطیس طرفندن اختراع ایدلمش مذهبنی یگیدن احیا ایدوب آوروپاده انکار
صانع طوغروسنده بر مذهب تارالوغه سبب اولدیلر . اوشبونلر ایله مناظره غه
کرشمش بو کونگی مسلمانلر اللارندن کلایکی قهر جوهر فرد و الجزء الذی لایتجزی نی
انکار ایدرگه و اثبات دلیللرنی بوزارغه طریشلر .

عاصرلر مزدن بر چوق ذانلر نك مادیون خلافنده یازلمش اثر و مقاله لرنده جوهر
فردنی انکار و غیر متناهی صورته قابل قسمت اولدیغنی دعوی ایتمکلرینك سببی
اوشبودر .

آوروپالولر بو وقتلرده جوهر فرد اثباتینی کیمیا فنیینه خدمت ایتدرکلری
و بو سایه ده کیمیا فوق العاده ترقی ایتدیکی مرویدر . صوڭ او قود یغمز بر اثرده
ایلك خلقار نك قابل تقسیم دگل دیه اعتقاد ایتدکلری جوهر فردنی آوروپا فیلسوفلری
الکتریق واسطه سیله بالفعل تقسیم ایدرگه موفق اولمشار و بو جزلرنی ده «لیکترون»
دیله اسملاشلردر . (بونک ایسه عربچه اسمی یوقدر ، زیوا بو یگی اختراعدر ، فقط
بعض اثرلرده « قیقه کهربائییه » دیه تعبیر کورلدی) .

خلاصة : یونان فلاسفه لردن بر قسمی جوهر فرد اثبات ایتدیکلری سببندن
عالم نك حادث اولدیغنی دعوی ایلدیلر و اهل اسلامدن هم متکلمون اوشبو یولنی
اوزلرینه برمسلك اولمق اوزره اعلان ایتدیلر . اما تجاذب قاعدهسی اختراع ایدلدیکی
صوڭ آوروپا فلاسفهسی جوهر فرد اثباتی سببندن انکار صانع ایتدیلر . انکار صانع
ایتمک ایچون جوهر فرد اثبات ایتمک — بونلرغه کوره لازمدر . اوچنچی بر قسم
عالملر ایسه عالمده ده صانع دهده اشئی اولهای بونک سایه سنده یالکیز علم کیمیانی
ترقی ایتدرمشلر . (فسبحان الله قاسم العقول و مصرف الافکار !)

مادەنىڭ حدودى

بو «مادە» دېگەن نىسەنىڭ اوزن تېكشۈرۈپ قاراساق سوڭىدىن ياراتىلغان ايدىكى بىلنەدر . ھېچ بىر سى قىدىم وايدىكى بىر نىسەنىڭ قاتوشۇۋىدىن باشقا بولۇرغە مەكىن توگىل . بو ايسە ھرىكت وانتقال (براورىدىن ايدىكى اورنىغە كوچۇ) ھاللىرىنى اويلاساق آچىق بىلنەدر؛ چونكى مادىيىن نىڭ قىدىم دېگەن (اۋلى بولماغان) بىر مادەسى انتقال قىلغان وقتىدە ، بىر جىزەدىن باشلانۇپ كىمايىچە باشقا لىرئە تىركىپ قىلىنۇپ بىتكاچ اۋلىدە بولماغاچ ، اوزىگنە انتقال قىلمايىچە چىكىسىر وسانسىر اولان جىزە ازلى لىر ايلە انتقال قىلماقنى لازم بولەدر . بو ايسە كوزگە كورىنۇپ كۆرۈغان ظاھىر بىر نىسەدر . بىنا عليه ھىر بىر مادەنىڭ حدودى (سوڭىدىن وايدىكى شىء واسطە سىپاھ ياراتىلۇى) لازم بولەدر .

جناب حق نىڭ بارلىغى

ھىر بىر نىسە ، بارلىغى يا اوزىدىن اولۇر ، يا باشقا دن اولۇپ بارويۇق بولۇرغەدە مەكىن اولۇر . بارلىغى اوز اوزىدىن (بىداتە) اولغان جناب حقدر . باشقا لىر ، كرك مادىيىن لىرنىڭ «مادە» سى اولسۇن ، كركسە باشقا اولسۇن ، ھەسسى ايدىكى قىسدىندىر . چونكى مادەنىڭ حدودى (سوڭىدىن ايدىكى بىر نىسەدىن ياراتىلۇى) ثابت بولغاچ ، اوز اوزىدىن ياراتىلماۋى كۈن كېى ظاھىردىر . بىنا عليه بارلىغى فقط اوز اوزىدىن بولغانى يالگىز جناب حق غنە قالەدر .

جناب واجب الوجودنىڭ احكامى

بارلىغى لىداتە (فقط اوزىدىن) بولغان جناب واجب الوجودنىڭ بىلگۈلى بىر اورنى ، جەھتى ، زورلىق كىچىكەلگى ، بولۇرغە يارامى؛ بو وقتىدە ھرىكتنى لازم بولۇپ مادەدە گى كېى حدودى لازم بولەدر . بونىڭ

ایکنیچی بر جسم گه آرا لاشوب کیتووی * ایکنیچی بر جسم ایله بر بولوب
یتووی * جسم که آورولووی هیچ برسی یارامیدر ، بونلر همه سی
دوثنی بلگرتنه در .

بو بیان قیلنغان واجب الوجودنک فقط برگنه بولووی لازم .
اگر آرتوق بولسه برسی ایکنیچسنى یاراتوغه قادر بولوب ایکنیچی
سی قادر بولماسه (قولندن کیلماسه) بونسی قادر بولماغاچ واجب
الوجود بولمیده فقط برگنه قالا ؛ اگر هر ایکیسی قادر بولسه ، برسی
ایکنیچیسنى یاخود باشقه بر نرسه نی یاراتدیقنده (نه ایچون برسی
یاراتدیده ایکنیچی سی قادر بوله طور وب یاراتمادی دیگان کبی) نزاع ،
تخلف واختلاف لر بولوی ممکندر .

بناء علیه وجودی لذاته بولغان جناب واجب الوجود برگنه ، قدیم ،
باقی ، باشقه نرسه کبی توکل ، سمیع وبصیردر .

کیمیای (خیمهچسکی) جسمنک عناصری ، وهستولوغیده سی اوز
آلدینه (بناتها) تروک اولوب ، جسم دن آیرلغاچده بئر آز زمان
جسم ایله اولغان عملینی قیله در . مثلا : کرات الدم البیضاء (قان)
جسم دن آیریلوب اوزینک حیاتیینه مناسب بر اورنغه توشسه ، حرکت
لنه ، (سلکینه) آرتنه وکیمیدر . باشقه اعضالرده بویله ، مثلا قلب
ضفدعة کیسوب توشرگاچده بر آز حیاتنده دوام ایته در .

تننک همه وظیفه سی ، حواسی ، مرکاتی نک مخ ده (ییلکده)
مخصوص مرکزی اولوب بو مرکز معطل قالسه (اشدن چیقسه) تننک
وظیفه سی ده معطل قالدر همده بو مرکز ایله اعضالر آراسنده
سیره وتیبرانه طورغان طاهرغه طوتاشدره طورغان بر (اتصال) باره .
مادیین لر ایته : بوندن بلنده در که ؛ روح [جان] دیگان نرسه
یوق ؛ آنک نه حیوتده ونه باشقه ده اولسون هیچ بر تأثیر یوقدر .
جان بولغان تقدیرده (ییلک) جان بولورغه موافقراق اولور ایدی .
دلایلاری : جسم هر وقت تغیر (اوزگارو) ، اغلال ، ترکیده
بولندقدن بر کشی نک تنی کوب ییللر اوتوسبیلی بئونلای اوزگاروب

بنوب آنك اور نينه تماما ايكننچى تن آلماشنوب كيله در ؛ همده شعور انسانى يعنى كشينك عادتده گيچه سيز روى ، وظيفه لر ينى اداء قىلوى ، ييلك كه مخصوص بولغان تاثيرات ، انطباعات هر ماده ده يا كاروب بشخصه اوز گارمى . همده جان بولماغان كى اولئان نك صوگنده يا گادن جان كروب « بعث » « حشر » دىنلن نرسه ده يوق ؛ چونكه انسان اولئان نك صوگنده جسم طارالوب (هستولوغيه سى) ايكننچى نباتات وحيوانات كه كره در . بناء عليه انسانك تننلن آيريله طورغان اوزينه مخصوص جاني بولماينچه برى ايكننچى سينه كوچوب يورودىكندن بعث ، حشر ديگان نرسه لر ، نه روحانى ونه جسمانى اولسون محال دىلر .

ماديين نك دليللرى : محسوس ، معقول گه مبنى ؛ لکن بونلر بر نقطه ده يا گلاشالار : شعور انسانى عمر نك اولندن آخرينه قدر ييلك كه مخصوص تاثيرات و انطباعات نك تجدد ننگنه عبارت ؛ باشقه ثابت بر شيدن توگل دىلر . بوگا بناء انسانك حاضرگى حالى ايله كوب زمانلر اوتكاندن صوگ بولغان حالى آره سنده علاقه ايكى ماده ده اولان انطباعات متمائله در . بو متمائله ايدىسیده لاشك بر توگل بلكه اوخشاغانغنه بوله . چونكه بولدا تها منتقل توگل ايدىكى ظاهر زير ابواعراضدن خار جدر . برى آخرينه اوخشاغانلقدن بونى انسان اوزى ديوب بله در . بونك درستلىكى عجبراك . بوشول طريقه بولغان وقتده ده بعث كه منافی توگل . بعث ده شول طريقه بولور . لکن انسانك عمر ينك اولندن آخرينه قدر تننده ثابت بولغان ، انسانك شخصيتى بونك ايله متحقق بولغان ايكننچى نرسه دن شوگا ممتاز بولغان بر قوه مؤثره سى بار ، بوده انسانك روحى ، حقيقتى و جوهر يلىر . آنك حقيقتى و اور نينه بلما ديكمز كى ايكننچى جسمگه كوچه ديه حكم ايتمكده هېچ ممكن توگلدور . احتمالكه ، قيامت كونيته قدر صاقلانوب عشر وقتنده ياگا جسمينه قايتار يلور .

بناء عليه ، انسانك مقدمى معناسى ايله اولان روحى (جاني)

بار؛ هر حیواننك اوزینك بشخصه شعوری بار؛ بعث؛ حشر؛ هیچ
محال توکل؛ ممکن. بونی ایسه گله چكده نبوت دلیللری ایله
اثبات ایدرز.

ایکنچی مقاله

نبوت

نبوت دیمك، جناب حق طرفندن، خلق آره سیندن، صایلانوب،
شونك واسطه سیله یر یوزینی اصلاح دیمكدر. جناب حق طرفندن
صایلانمش اولمقی، بو صایلانمش نبی (پیغمبر) باشقه انسانلر ك معلو
ماتنی اوز جنسداش لرندن کسب ایدن بر عادی آدمگنه اولما اینچه
بلکه کمالات انسانیه نك ا ك غایه سنده، انسانلر ادر ا ك قیلور دای،
شیلردن کوب مرتبه یوقاری دیمكدر.

نبوتنك فائده سی: عالمی سرعه بر امام غه تقدیم ایله خلقنك
کو گلینه یاشرون و بو عالم ظاهرده بلنمگان یوم آخرتکله، آند، اولغان
ثواب و عذاب لرغه مستحق اولمقینی بیان و بو طریقلر ایله خلق لر نی
اصلاح در.

(یوم آخرتکله) دیوبنده «جناب حق غه ایمان ایچون» دیمك
چونکه جناب حق غه ایمان نبوتکله توقی ایتما اینچه؛ نفس عقل کافیدر.
همده بو نبوتدن مقصوده شول یوم آخرتکله ایمان کلتروب بنده لرنك
دنیاوی و اخراوی حال لرینی اصلاح در. اگر بونبوت اولماسه ایدی،
انسانلر، نچه عصر کیچوبنده کندولرندن اصلاح ایشوله آلمازلر ایدی.
خلق ایچون یبر لنگان انبیالردن بر نبی اولان نبوتی و تاریخی
سنلی اوله رق یازیلماش محمد عم نی ذکر ایدیم؛ تا که بونك ایله
نبوتنك نه قدر فائده لری وار لغی، انسانلر، نبوت سایه سنده نه
درجه اصلاح قیلنغانلقلری اوز اوزندن ظاهر اولسون.

محمد عه نك نبوتی ، تاریخ ، فلسفه و ترجمه عالی
جهتندن آنی اثبات

بوکون اون دورت عصر مقدم شوندا این بر زمان کلمهش ایدیکه ؛
اول زمانده دین فرقه لری کوبایوب عالمین حقائق نوری سوندی ؛
هر کیم اوز اوین ایله یوروب نفسینه باش بولمای یوروگان کشیلر
کوبایدی ؛ هر کیم اوزی تله گانچه باطل شیطانلرغه ، صنم لرغه ، عبادت
قیلوب الهلق شول صورتده دیه اعتقاد قیلور اولدیلر . لاهوت
(آلهیت) شاننده یا گلس اویلاب بونک ناسوت گه (انسانیت که)
ظهورینی خیال ایدوب آدمنی اله دیه یورور اولدیلر . اوزلری
آره سندن بعض بر کشیلرگه سلطه (اله ایله بنده آره سنده واسطه) اعتقادی
شول قدر کوبایدیکه : همه یاوزلق ایندگوک لر بونلر قولنده غنه
دیه اعتقاد ایدوب بونلرنی یوقارو درجه لرگه ایرشدر ، ممکن
قدر بونلرنی قدر حرمت ایدر اولدیلر . بونلرده (بو شیخ ،
راهب لرده) اوزلری بلا گانچه قیلنوب اوزلرنجه حکم لر توزوب
بونسی حلال ، بونسی حرام دیه کشیلرنی آلداب یورودیلر . بو کبی
رئیسلرده شخصانیت ، حیوانیت طمع لری چیکدن آشوب مسائل
دینییه لرنی اوزلرینه آزوق (رزق) ایتوب توتدیلر . انسانلر
جهالت ده ، خورلق ده ، اسارت ده قالدیلر . بدعت لر کوبایدی .
خلق تورلی فرقه لرگه آیرلوب ابا هیین ، دهریین مذهب لری ظاهر
اولدی . هر رئیس ، اوز قول آستنده غی کشیلرنی اوزنجه اداره
ایدوب ، بری آخرینه صوغش لر چغاروب کوب قانلر توکلدی .
بوندی ماللر ، کره ارض نك همه اورننده واقع اولسه ده ، لکن
بلاد عربده (عربستانده) ایسه ، بتونلای خراب ایدی .
بونلر خیال واوهام دگل حقائق تاریخیه درسه ؛ هر بر علم
وفهم صاحبی بونده متفقدر .

شوشندی، بر نادانلیق قارانغولاق ایچندە وشونلی بر چیکدن چققان
ظلالنار، زمانندە عربستاندا فقیر، یتیم، اویراتوچیسز محمد عەم ظاھر اولدی.
محمد عەم، اوقی یازا بلمگان برامی اولدیغی ھالده انسانلارنی
ھدایتکە کوندرر ایچون کیلدی.

بعض بر اوشانمغان کشیلر محمد عەم اوقو، یازونی (یاشرون)
اویرەنگان دیلر. لکن بو خطاء فکر در. بونی توبانندەگی دلایللر
اثبات ایتسە کرک.

(۱) اول زمانندە آنک جنسداشلری کوبسی اوقی یازا بلەمی
تورغان امی ایلی. بوگا محمد عەم نیک یتیم لک، فقیر لک و امی لک
ھالینی قوشساق بو وقت محمد عەم م نچوک اوقو یازو اویرانسون؟
اول اوزینک جنسداشلری ایبداشلری بلمگان بر شی نی (اوقو یازونی)
اویرانوگە وقت صرف ایتکانچی، معیشتلرن توزاتورگە اجتہاد
ایدر ایلی.

(۲) اوقو، یازو اویرانو، خصوصیلە ھلم یورطلاری، کتابلر،
مدرسلر اولمغان بر دیار دە، پک آز زمانندە ھاصل اولە تورغان
نرسە توگل. اگر بیوک مشقتلرگە دوچار اولوب اویرانسە ایلی
بر مرتبە گنە اولسە دە باشقە کشیگە بلنمای اولماس ایلی؛ ھالبوکە
کنوسنی امی ایلیکینی بتون آدملرە اعلان ایدە توروب بوگا تعارض
ایدوچی بولماغان. « وما کنت تتلو من قبلہ من کتاب ولا نخط
بیمینک اذا لارتاب المبتلون ».

(۳) نبوتدن مەقم آنک اوقی یازا بلمگان بر کشیلە دە یوروگا
نلکی، ھیچ کەدن روایت ایدلمادی.

(۴) اگر محمد عەم نی بر انسان اویراتکان اولسە ایلی، اول آنی
باشقە کشیلردن آلدندە یورتوب آنی تعظیم و حرمت قیلور ایلی؛
ھالبوکە بوندی اشلر محمد عەم دن ھیچ وقت صادر اولمادی.

(۵) محمد عەم نیک کرک نبوتدن مەقم و کرک صوگرە، نہ یورط
ایچندە ونە خارجدە اولسون کاغد، قلم کبی اوقو، یازو اسبابلاری
استعمال ایتدیکی ھمدە تالیفی، تدوین ایلە مشغول اولدیقینی

كورگان كشي يوق . بوندى شىء لىر بولنسه ، بلنمى قالوى ھېچ مەمكىن توگىل .

(۶) محمد عەم نىك اوقو يازو اوپىرائمكىن مقصودى نبوتنى دعوا اولماسە ، بونى نە ايچون ياشرسون ؟ بلكە بونىكە افتخار ايدىر ايدى . اكر نبوتنى دعوا اولسە ، بو وقت بوندى ھيلەنى قىلو بىگر كىدە بعيددر . چونكە بو بر وقت بلنمى بولمى . نيندى بىوك بر فيلسوف سياسى اولسون آنىك جزا ايتكان ھيلەلىرى ، بر وقت بلنمى قالغانى يوق . شولاي بولغاچ محمد عەم نىك ابتداء نبوتدە قىلغان بوندى ھيلەسى نىچىك بلنمى قالور ايدى ؟ بو بر بىوك بهتاندر .

خلاصه : محمد عەم نىك تربيه قىلنغان زمان ومكانى ، يتيملىك فقيرلىك ، جھالت ، اميلىك ، اوھام ، ضلالت و ثنيت دن عبارت ايدى . فساد اخلاق هر جھتدن ايلاندر وب آلمان ؛ تيره ياغن خرافات ترھات دىگزينە چومغان عشيرهسى چولغاب آلمان ايدى . بوذكر ايتدىكەز شىء لىر محمد عەم غە تاثير ايتدىمى ؟ — يوق ، بونلىرىك ھېچ تاثيرى بولمادى . بلكە اھلى وقومى اجرا قىلغان شىء لىرگە تامامە مخالف اولهرق عمر ايتدى . مثلاً : بالا وقتىدانوق و ثنيتكە دشمان اولوب ھېچ وقت پوت غە سجدە قىلمادى . آنىك تيره ياغندە خەر ايچارلىر ، شھوات وفجورلىرگە چومارلىر ، يوق نرسە ايچون آچو لانوب صوغشلىر چغارلىر ايدى . محمد عەم بونلىرىك ھەمەسەندىن يراق ۋەھېچ وقت بوندى اشلرگە قاتوشمادى . بو وقت لىردە اول نى اشلادى ؟ بر يالگىزى اجتهاد ، استقامت ، صدىق وامانت لىرلە شغلىنىدى ، شغلىنىدى گنە توگىل ؛ بونلىر ايلە مشھور اولوب محمد الامين ، ديه يوروتلور اولدى .

ياشلىك ، يكتلىك وقتىدە ، نيندى يىگنە بر كشى بولسون ، ياشلىك ھواسىنە بر آز تابع اولوب خاتون قىزغە ميل كىبى شھوات نفسانىيە سىز بولمىدىر ، اما محمد عەمدە بوندى اشلر بولمادى . قرق ياشىنە قدر بر قارت خاتون ايلە پا كلك وعفت اوزرىنە عمر كىچىردى ، اوزىنە تىگداش تابقان بولوب واگدا عشق طوتقان بولوب مائاشمادى ،

حالبوکه آنک عصرداشلىرى كون تون شونك ايله مشغول ايدىكارىنى
قصيدهلىرى اثبات ايدىدۇر .

بو وقت لردە محمد عەم، نى بىرلە شغل لىدى ؟ — آنك شغل لىرى
بك سادە بىك بىلگلى ؛ اولاقوى كوتىدى صوگرە ساتو ايتىدى ، صوگرە
دە جناب حق قە اولاقده عبادت ايله كون كىچىردى .

ياشى قرققە يتدىكندە ، خلقنى اللهنك عبادتىنە اونىاب ،
بو دنيانك ، سزىنك لايقىز نىسبتىزىك ھەم سىنلەن منزە اولان بىر اللەسى
وار دىيە بيان ايتىدى . بونلىرى روشان و آچىق اولان دلىل لىر ايله
اثبات ايتىدى . انسانلرغە ، ھەر شىدە فكر و عقلنى استعمال ايله
امر ايدوب تولىدۇن اشى نەن ايله نەن ايدوب موجوداتقە قاراب
عبوت آلورغە قىزىردى . كشىلرگە حق اولان ھرىت نى وىردى .
دىن دە اولغان بىر رىئىس كە ھم اللەدن باشقە ھەر كىمگە خضوع نى حرام
قىلدى . (بو زماندە اولغان ايشانلرداغى خضوعنى كورسە ، نە ايتور
ايدى اىكن !) فقط اللەغە غنە صغىورغە آنى نغىنە ياردىم اىستىرگە
بيوردى . روح ھم بىنك طلب ايتدىكى شىلرىنى (متصور اولماز
سزلىق شرطىلە) اختيار قىلدى . رھبانىت و صوفىلىق قە مبالغە ايله
بيورماينچە سعى و اجتھاد ايله ھم نىندى اعضائىنى ايچون ياراتلغان
شوكا صرف ايله بيوردى . طبيبات نى حلال قىلوب ھىبائىت نى حرام
قىلدى . عدالت مساوت ، دىن دە مخالفىن لارە مسالمت ، احسن طرىق
ايله معاملە وە صالحە ايله امر ايدوب اكرادىن (كوچلاب دىن گە كرتودىن)
نەن قىلدى . صوغش وقتىدە اولسە دە دىن گە راغبىن نى تامين ايله
بيوردى . « وان احد من المشركين استجارك فاجرہ سمع كلام اللہ ثم
ابلغہ ما آمنہ ذلك بانہم قوم لا يعلمون » .

دخى بونلەن باشقە ، مغربى (آوروپالو) لردە شىرقىن اسلام
نورىنك شولەسى توشما دكە بىلمای تورغان اشلىرى ايله عالمىنى
نورلاندى . « لوتر » دىنلرىنە اصلاح قىلمازدىن مقدم اولان
آوروپا تارىخلىرىنە ، ثورت فرانسايە ايله سىياسى اصلاح دن ايلك

اولان فرانسە نك سياست تارىخىنىڭ بىر نەزەر ئىدىئەسى ! نە كورور سز!

محمد ئەم ، بونلاردىن ما عدا ھەر بىر اخلاق فاضلە ، عبادات صالحە ، معاملات كاملە ، مېئارى سەلىمە ، سياسات قويمە وغير انسان لىرى عبودىت ، اسارت توزاغدىن قوتقارورداي عدالتلىرى وپروب (چىغاروب) شرق خەلقنىڭ مىثلى كورنەمەش بىر عالى ترقى پىداقېلىدى ، بو ھاللىرى ايسە ، شرق دە گنە توقتالماينچە (غرب) آوروپالار غەدە جايلىدى .

بو اشارەتە سىڭ شول امى اولەرق پىيغەمبەر اولان محمد ئەم دن صادر اولدى . بىر موازىنە ئىدىئەسى ! نە جواب وپروب سز ؟
بعض بىر كشىلەر ، محمد ئەم اوقى يازا بىلماسەدە تېلىن مەشافەتە اوپىرانىڭان اولور غە كرك دىلەر . لىكن بو بىر باطل فېكر دىر ؛ آنك اوپىرانىڭكى پىيغەمبەر اولمازدىن ايلك حاصل اولور دىسا ئىز ، بو وقت چىتىدىن واروب اوپىرانىڭكى مەمكىن توگىل ، چونكى محمد ئەم ، بىر ئىچى آغاسى ابوطالب ايلە صېبى وقتىدە بىكرەمى ايكى ئىچى بىكرەمى باشىچى ياشىدە ، حضرت خەيىجە نك خادىمى ايلە ايكى مرتبە شام غە سفرىدىن باشقە پىيغەمبەر اولغانچى ھېچ بىر گە بارمادى . بو ايكى مرتبە سفرىدە دە يالىڭىز يورماينچە كشىلەر ايلە بىرلىدە بوردى . اگراول كوب بىللىر عائب اولوب قومىدىن آيرىلاروب تورسە ايدى ، سىن بىزدىن عائب اولوب تور دىققەدە اوپىرانەش سىن ، دىيە ايتورلر والزام ايدىلر ايدى ؛ ھالبو كە بوندى اشلىر ھېچ بولمامشنىر . علمنىڭ فضىلىتى بىيان قىلاروب آنى تەنبىيە ايدى وچى اولمىغان ھالە بىر فقير ، يەنىم اوسكان آدم نك يات مەملىكتلرگە واروب علم اوپىرانوى نېچك مەنصور اولسون !

اوز شەرىئەدە اوپىرانوى دىخى مەمكىن توگىل : بونى بىر آدمە كور ماوى ؛ اول زماندە اسلام تەلىمىنىڭ ھېچ بىر انساندە حاصل بولمىغانلىقى تارىخ ايلە ثابت اولدىغىدىن اسلام غە مخالفى نصارى ، يهود و مجوسى عالەملىرىنىڭ اسلامنى تەلىمى ھېچ مەنصور اولماوى ؛ امى ، فقير

اولان بر آدمنى اويراتوب ده اول نبوتنى دعوا قىلوب اويراتوب
 كندوسى دعوا قىلماوى ؛ امى بولغان بر آدمنى شونداى اخلاق
 حسنه لر ايله تهنىب قىلوب آنا و بابا جولا سندن (عادتندن) چغار و چى
 ذهنيته نبوت ، وحى ، تنزيه و توحيد كى اشارنى اورناشدر مق و اعتقاد
 قىلدر مق عالم مقتدر ، حكيم اولغان كشيگه ده آغر بر اش اولوب عربستاندا
 بوندى معلم لر و بوندى تعليم لرنك هيچ ممكن بولماوى ؛ بو اويراتكان
 معلم نك ، بونى هيچ وقت ايكنچى بر كشيگه سويلامى صاقلاب
 توتماقنى عقل دن يراق بولووى ؛ محمد عه م نك اوز عمر فده بوندى بر
 كشى نى (معلم نى) اولغلاماوى ؛ آنك قرق ياشدن صوگغنه دفعة بو
 معلوماتنى ميدانه چقارمقى نه ايچون لازم بولووى ؛ كى اشار ملاحظه
 قىلنسه آنك بر كشىدن علم اويرانمكپنك شهبه سى اوز اوزندن زائل
 اولور .

نبوتنى صوگك اويرانمكى دى ممكن توگل . آنك عجب واقعه
 لرى ، انسانلرنى ميرانغه قالددر لاق اشلىرى ، پيغمبر اولمازدن اول
 ده كوب اولووى ؛ جهالت اوزرنده نبوت كى الوغ بر اشنى دعواغه
 جسارت قىلوى ؛ آنك نبوتندن مقدم ، اول معلم نك علم و فلسفه ايله
 مشهور بولماوى ؛ محمد عه م دن دعوا قىلدر غانچى نبوتنى اوزى دعوا
 قىلماوى كى حاللر ، محمد عه م نك اوقى يازا اويرانمگانلسكينه
 آچىق دليبلار در .

بلنديكه : محمد عه م امى اولدى . هيچ كمدن علم اويرانمى .
 اويله ايسه ، انسانلر عاجز اولوردى اشلرنى نيچك قىلدى ؟ نبوتندن
 قبل شعر ، نثر و خطابت ايله مشغول اولماوى تاريخلرده يازيله طور وب
 پيغمبر اولغاچغنه اول نيچك خارق العاده و اسلوب معجزى اولان بلاغت
 لرنى كتروپ ايكنچى كشى بونى هيچ كيتوره آلماز ديه قطعى ايتدى ؟
 وبو نيچك ايتكانچه درست چقى ؟ « فان لم تفعلاوا ولن
 تفعلاوا » الاية .

شول طريقه محمد عه م نبوتنى دعوا قىلدى . دوست و دشمنلرينك

کیفلیرینہ قارامادی . آنارنک اعتقادلرین ابطال قیلوب صنم لربنی واتوب بونلر حقنک کوب مشقت و محنت لرگه اوچراددی ، همه سینہ صبر ایتدی . صوغش وقتلرنده آنک هلا کینه قورولغان هبله لردن متی قتلینہ قدر ابرا قیلنغان پلانارنک همه سننن خلاص اولوب اصحابینہ ده نصرت ، فتح ، بر یوزنده خواجه و خلیفه اولمقلریله خبر و بیروب همه سی خبر و بیرگانچه واقع اولدی . بونک انک بیوکیده رومیلرنک فاریسلرغه بر وقت غالب بوله چغنی خبر و بیر مکیدر . هالبوکه بونی خبر و بیردیکنده رومیلر ، تمام جیگلمش و غالب اولو لربنه ده هیچ بر آدم امید ایتماش ایدی . نچه مرتبه ، نچه حزب عربلر جبولوب بیدر یوزنده اسمنی محوایدلرگه اجتهاد ایتدیلسه ده ، جناب حق آنلره بر عذاب بیروب هیچ مقصودلرینہ ایرشه آلامادیلر .

بعض بر کشیلر ، محمد هم ، کشیدن ایشوب و کشی آگا شفاها اویرهتوب نصاری ، یهودلردن اولان بر عصرداشندن معلومات آلغان بولورغه کراک ؛ یوقسه هیچ ممکن توکل ، دیلر . لکن بو احتمال هیچ طوغری کلمیدر . قرآن نک تعلیماتی قدر تعلیم بیروورگه اول زمانه نیندی کشی بولغان ؟ نصاری ، یهوددن اولسه ، آنلر کتابنک اولغان خرافات ، نیک برده قرآن گه کرهگان ؟ مقدمه اولغان قوملرنک (بنی اسرائیل و باشقه لرنک) حقیقی و تاریخی اولغان درست واقعه لرنیگنه ذکر ایتکان ، درست بولمغان ارن همه سون قاللرغان بو آنی قایدن بلسگان ؟ کیم آگا اویراتکان ؟ حتی بعض واقعه لرنک زمان و مکانینہ موقع جغرافیسنه اشاره قیلوب کیتکان . (بحر احمر نک مصرغه نسبتنی « فاتبعوهم مشرقین » آیتیه بلسگرتووی کبی) . یوسف ، موسی ، ابراهیم ، لوط و غیر پیغمبرلرنک قصه لربنی تفصیلا ذکر هر قایوسینی ترتیب چه و درست سویلا گان . اویلاب قاراگنزا ! بر عامی آدمنی فرض قیلوگنزا ، حاضرنده آور و پالولردن نچه سننن نچه توری سوزلر و تاریخی واقعه لرایشتمسونک ، شونلرنک قرآن ایتکان کبی درستیگنه

صایلاب آلوب یاز درسون! بو ممکنه؟ بویله ایسه، جهالت اورتا سنده امی اوله رق اوسکان محمد عم بونی نیچوگ بیان قیلغان؟...

بعض آدملر، قرآن ده خطالر بار دیلر. وخطا ایدیکنده بعض نظریات و عقلیات قه قاراب اینهلر. لکن بو نظریات لرنک اوز بریده خطالر بولو ممکن ایدکنی نیندی بیوک فیلسوفلر یازغان نظریات و فلسفه لرنک خطالغندن بو کونکی مکتب شا کردلرینه قدر کولدیکلری، بو کشیلرنک خاطرینه ده کروب چیقمی. بو توغروده سوزنی اوزایتورغه حاجت یوق، اویلاب قاراب حقیقتنه توشنگان کشیلرگه بوندی شبهه لراوز اوزندن کیتته در. عالی بر آدمک بیان ایتکان درست خبرلرینه یاخود طبیعی، تاریخی، عمرانی، اخلاقی لاهوتی مسئله لرده، شرائع مننیتته، عبادت دینیهلر بیان ایتکان سطرلرینه تعجب ایدره لم می، یا هوش کیتکانچی کوله لم می؟

قرآن بیان ایتکان شی لرنی بر تفکر اینگنزا! شریعت اسلامیه؛ شریعت اسلامیه رومانیه کبی، بیوک شریعتلرگه مصارع اوله ایدی؟ اخلاق محمدیه افراط و تفریط ایله مسکنت پاک، ذلت، ضعف دن اولمقیله نفوسنی تقدیمه اخلاقلرنک کامل را کی دگلمی؟ قرآن، فائدلسز، لغو و سفسطه لردن یراق اولمقیله اعتبار قیلغان کشیگه بر درس عبرت توگلمی؟ اوشبو (یکرمی) عصرده گنه انسانلر کوچکه بالکان اشلرنی اسلامیت، باشدوق بیان قیلغان دگلمی؟ عقائد اسلامیه یعنی اسلامیت اویرانکان اعتقادلر، اعتقادلرنک پاسراگی، عقلغه مخالف بولودن بعیدراگی، قوه حجة و متانة برهان ده یالغزراغی دگلمی؟ بو اعتقادلرنک درستلیکینه دلالت قیلغان و مخالف لرنی رد قیلغان اصول دلائل عقلیه قرآنده مبین دگلمی؟ عبادت اسلامیه ده (شریعت اسلامیه تعلیم ایتکان عبادتلرده) مرلرده، نهیلرده قلبنی پاک قیلوب نفس، جسم، دین و دنیا حاللرینی اصلاح قیلوردای نرسهلر یوقمی؟ بو عصرده و بو شهرلرده (آورو پاده) هیچ بر آدمک عقلینه کلز دای مسائل علمیه، طبیعه قرآن ده

یوقمى؟ بو كونكى بىكرمنچى عصرده ، كوك كوكر او، ياشن ياشنلاو،
 بىر تنراو كى شيلرنى بر عادى آدم (موزيك) نرسه دن ديوب
 اوز اوزندن بلوب ايتورمى؟ اويله ايسه بوندىن اون دورت عصر
 مقدم بر ذاتنك ايتووى بر آز ملاظه ايتلسون! هواملر اعتقاد
 اينه تورغان خرافات قرآن گه نېچك كرمگان؟ عصرده شلرى شول
 اعتقاد ايچنده باغلانوب ياتقان وقتده محمد عه م نيك بر كلمه
 اولسون يالغان اعتقاد ايتمگان؟ محمد عه م نه قدر هجائب اشارنى
 قرآن ده بيان ايتوب ده نيك آگا هېچ بر تعرض ايدوچى بولماغان؟
 تفكر ايدوگوز! غربلردن بولغان برامى (اوقى يازا بلاماى
 تورغان برعامى) شول زمانده يمشلرنك ده حيوه حيوانه كى هيوتى
 اوله رفق مذكرى ، مؤنثى بار ديه نېچك بلوب ايتكان؟ «ومن كل
 الثمرات جعل فيها زوجين اثنين» . هالبوكه نينداى بيوك عالمرده
 موني اوشبو عصرده گنه بيلمشلردر.

غربلردن برامى ، آى اوزليگندن ياقنى وياقتورتقوچى
 اولماينچه ، قوياش اوزليگندن ياقنى وياقتورتقوچى بر لامپه كى
 ايدىكنى قايدن بلاگان؟ «فمخونا آية اليل وجعلنا آية النهار مبصرة»
 اول زمان ده بر انسان بىر هركت اينه (أيلانه) ديوب
 بلاگان ايدىمى؟ هالبوكه محمد عه م بونى اون اوچ عصر مقدم قرآن واسطه
 سبيله خبر و بىر مشدر. «وترى الجبال تحسبها جامدة وهى تمر مر السحاب
 صنع الله الذى اتقن كل شىء» . بونك قيامت كوفى بولوندىن «تحسبها
 جامدة — صنع الله الذى اتقن كل شىء» ديگان عبارهلرى ايام
 قيله در .

بره كشى بلاگان ايدىمى ، بىر هركتنى سببلى قوياش ياقترغاندىن
 كوندىز بوله ده ، قوياشنى قابلاغاندىن تون بوله ديوب . «والنهار
 اذا جلاها والليل اذا يغشاها»
 آى نك بزنك كوزم زگه باشه كچكنه بولوب صوگره زورايوب
 كورنوى اوزى كچرايوب ، زورايوب ذاتى اوزگارگاندىن بولماينچه ،

بلکه قویاشقه نسبتاً منازلی مختلف بولغاندن دیوب نیندی اوقی یازا بلمگان کشی اینته آلور اییدی؟ «وقدره منازل لتعلموا عدد السنین والحساب» .

بو زمانداغی نادان توگل، عالم لرده اوستمزگه یاروغان یغمورنی اوجماخ دن، عالم ملکونندن یا باشقه چه ایکنچی بره دنیا دن کیله تورغان صو دیوب ماتاشقانده، بونندن اون اوج عصر مقدم اوقی یازا بلمگان محمد صم یغمورنک بیرمزدن چقغان (کوتارلمگان) صو، ایکاننی خبر بیرگان دگلمی؟ «اخرج منها ماءها ومرعها» .

بیوک فیلسوف لرنه قدر تحقیقلری صوکنده شوئا قایتا تورغان «عالم نك تغيراتی جناب حقنك بارلغینه دلیل» دیگان قسقه غنه بر ماخذنی بونندن اون اوج عصر مقدم، اوقی یازا بلماینچه پیغمبر بولغان محمد صم خبر بیرگان و قرآنده ده کیچه کوندلرنک آلماشنوب تورولری بولدوز، آی وقویاشلرنک چغو و بایولری جناب حق نك بارلغینه دلیل دیوب ئله قاچان ایتمگان دگلمی؟

مثلنی کلتر و دگل، تعبیر قیلودن غنه بیوک فیلسوفلر عاجز بولغان احکام کثیره، امثال صحیحة قرآن ده ئله نه قدر در . بویله اولسه امی اوله توروب شونلی سوزلرنی سویلمگان محمد صم نی نیچوک پیغمبر دیمازگه کرک؟ ونیچوک کشیدن ایشتوب ایتمگان دیبورگه کرک؟ . . . والله، بر فیلسوف که، قرآن ده اولغان جهیم مسائل نی کتور! درست رأیلرنی بیان قیل، انسانلرنی ارشاد ایچون سیاسة رشده، حکمت بالغه لرنی چیقار! زلت که توشودن خلاص اوله رف کیله چک شیلردن خبر ویر، عصر داشلرنک بلمگان مسائل علمیه لرنی کوستر! دیه تکلیف ایتمساگز؛ ایکنچی بر کشی کتوره آلمغان، سویلی آلمغان، نقل ایده آلمغان بلاغه ایله سوزلر سویله، عرب ملکتی کبی وحشی بر ملت نك تمام دشمانلرن اوزگا دوست، او هام و خیالات که آلدانوب یرونان نادنلرن عالم، تمام صعیبی بر ملتنی آز بر زمان ایچنده قوتلی وشوکتلی یاسا! دیه امر ایتمساگز شول فیلسوف شول اشلرنک

همه سنى قيله آلور ايديمى ؟ بولماس ، والله بولماس ! بويلاه اولسه
 جهالت ، محوسيت دن عبارت اولان صوقر بر عسرده : بارچه ياغندن
 خرافات ، اباطيل ايلاندروب آلغان قارانغو بر زمان ده ؛ حق ايله
 باطل و درست ايله يالغان بونالغان ، بر مرتبه حق ني ايشتكانده
 قرق مرتبه يالغان ايشتليگان ، قايسى حق و قايسى باطل ايد يكنى
 بيلو ممكن بولمغان بر مكانده ؛ يتيم ، فقير ، امى اوله رق اوسكان
 ويوقار و ده غى بر فېلسوف كه تكليف ايدر كه كوسترگان نرسه لرنى
 همه سنى گتورگان بر پيغمبرنك حالى وجدانكزه قايتوب اويلا ب قارا گز !
 محمد عه كند وسينه واقع اولان هر ايش طوغروسنده تردد
 و حيران ده اوله رق ارشاد الهى ني كوتوب وى آلهى كيدگاج حق
 بولغانون آلغانده يالغانون كوتاروب برگان ، دعواسنده او هام گه
 دگل ، بلكه آچيق بولغان دليل لركه اعتقاد ايتكاندر .

محمد عه نك اخلاقي

حضرت محمد عه ، پادشاه اولوب جميع كمالات و قوتلر آثا
 مجتمع اولوب اطرافقه اسمى ساچلئان بر وقت ده فائده شخصيه ني
 قارا و چى ؛ دنيا لذتلرينه آلدانوب مال جمع ايدو چى ؛ يا خود اوزن
 اوزى قدرله توب الوغلانوب آدملرنى جفا قیلو چى بولديمى ؟ يوق ،
 بونلرنك هيچ برسى يوق . اول كوب ملكتلره خواجه اولوب ده هر
 وقت ده زهد ، تقشف دن آيرلماينچه وفاتى صوگنده ده بيك از فقير لر
 مير ائيگنه ماللرى قالوب آنيده كشيگه صدقه ايتوب ويرمك ايله وصيت
 ايندى . هيچ وقت حلمى ، عفو ، رحمتى ، رأفتى آزايمادى بلكه كوبايدى .
 قرق ، ياشينه قدر بر قارتچق اولان حضرت خديجه ايله گنه عمر
 كچردى . آنك وفاتندن صوگره آلغان خاتونلرى ، آره سنده حضرت
 عائشه دن باشقه قزلردن بولمادى ، آنيده عائشه نك آناسى ابوبكر
 الصديق ايله آره لرند دوستلق بولغانلىقى ايچون صبيه حالنده عقد
 ايدوب قويدى . حضرت محمد عه نك خاتون كوب آلمقندن مقصود يده
 شهوات نفسانيه سى ايچون بولماينچه ، آلمش خاتونلرينك فقيره
 اولوب تربيه دن عاجزه اولد يقلرندن ، ياكه زوجى صوغشده وفات

اولوب ده قارار كشيبي بولمغانلقدن ، يا اسلام دينينه چيقوبده قوم قبيله سي دشمانلق قصد قىلدىقلرى ، يابولماسه بىك قارتايوب اوزى بر فاضله خاتون اولسهده اصحاب دن آلوچى بولمادىقى ايچون در . بعضيلار ينى تزويج دن مقصودى اول خاتون نك قوم وقبيله سي آرهنده رابطه ياصار ايچون ، بعضيسنى تزويج يوقلغندن تعزيسه ايچون وبعضيسنى ده جاهليت عادتلىرىنى ابطال ايچون ايدىكى تدقيق ايدن آدمه كون كى ظاهر اولور . اگر اول حضرت رسالت نك مقصدى اقتضاء شهوت اولسه ايدى پاشلى خاتونلردن آلمايىچمه ، گوزل ، گوزل قزلردن آلور ايدى . حالبوكه بو ممكن ايدى .

اگر محمد هم نك نبوتدن مقصدى دنيا لندتلىرى ايچون بولسه ايدى ، تمام اشنى قولغه آلغان نك صوكنده متكبر ، جبار ، قاتى كوكللى كندوسنى زور باشقهنى خور كوروچى اولور ايدى . قايدده اول بوندى اشلر ، متواضع ، متقشف اولوب اوز قوليله باشماغن ياماغان ، كيومنى تكمكان ، كوب كىچلرني آچ اوتكارگان ، آرزغه راضى ، كشيگه رحيملى ، كشيپنك نادانلغينه آچولنه اى ، ادبسىر لكينه كوكللى توزله اى عفو ايدوب كىچه بىرگان ، محتاج وقت لرده يهوديلردن قرضغه مال آلغان ، كوب وقت شونك حقنده اذا وجفالىر كورگان بر كشيپن صادر بولورغه ؟ . . .

بو من كورلر بارچه سي نبوتنى دعوا قىلغان پيغمبر نك پيغمبرلكينه قوتلى ، سندلى و اشانچلى دليللردر .

بونلردن باشقه پيغمبرلكنى اثبات قه محمد هم نك قولنده ظاهر بولغان خارق العاده معجزه لرى ده بار ، لكن محمد هم بونلره بىك اعتماد قىلماغان . بو معجزه لره حقنده سوزنى اوزايتورغه حاجت يوق ، فقط شول قدر سنيگنه ايتوب كيتارگه ممكن : معجزه لرده محال شيلر اولمايىچمه بلكه جناب حق نك قدرتينه داخل بولغان ، بونك وقوه سندهده كوب اشانچلى كشيپلر درست ايتوب كوچرگان شيلردر . بناء عليه كشى بونلرنك بعض برسینه شك قىلسهده بتونلاينه شك قىلورغه و اشانمازغه توغرى كيلميدر .

معجزه ديگان شيلر، باشقه پيغمبرلرنىڭ نبوتينه بيك اعتمادلى
 دليل بولغان، چونكه اول عصرلارده انسانلر دليل عقلنى لرنى يىخش ادراك
 قىلورلق اولماينچە، بلكە كوزى كورگان نرسە گەگنە اوشانوچى،
 قولى تىگان نرسە نىگنە سىزوچى بالغ بولماغان بالا كېى بولغانلر .
 عقول انسانيدە كىدە كىدە ترقى ايتكاج نبوة دليللر ينى دە ترقىيات
 عقلية عاليينه مناسب اظهار قىلورغە يعنى محمد ع م غە يوقارو دە
 تفصيل ايتدىكم شيلرنى كوستروب باشقه كشيلىر بوندىن عاجز بولورغە
 جناب حق امر ايتەش وبونلرنى الوغ معجزه دن صانامشردر. اما
 باشقه خارق العاده اولان حسى معجزه لىر كلترمكى، انساننى دليل
 عقلنى ايله قناعت لندىرگان صوك كوكللر ينى حس ايله تثبيت قىلماق،
 ايمانلر ينى بوندى معجزه لرنى كوررگە باغلاغان معاندلرنى التزام
 قىلماق ايچون گنە در. شونىڭ ايچوندى بىر مرتبه كور و ايله اشانغان
 كشيگە تكارار كورستمك ايله امر اولمامشدر، (بو ذكر ايندىكلىرم
 بارچەسى، بو خصوصده وارد اولان قرآن آيت لرنىدىن مستفاددر،
 تفصيلنى اراده قىلغان كشى آنده مزاجى اينسون).
 خلاصه دليل ايكى تورلى، بىرى حسى اولوب نفس، قلب كە تاثيرى
 نقلى اولور. ايكنىچسى عقلنى اولوب اك اهميتلىسى وعمومى فائىده
 لىسىدر. چونكه دليلنىڭ مقدمه ونتيجه لرى محكم بولغاچ شك قىلورغە
 يول قالماينچە ملاحظه وتفكر قىلغان كشى بونى تصديق ايدە، اما
 حسى نى كوزى ايله كورگان كشيگنە تصديق قىلسە قىلور هم بوندى
 شك قىلورغە يول بار « شعوزة » (كىپناتىزم) كوز ياڭلىشدر،
 هيله كىيلر بولور ديورگە ممكن .

محمد ع-م، انسانلر بىر آز رشدىك ايرشكاج بىرلئان بىر
 « خاتم الانبياء » اولوب دعوتيدە بىر زمان ومكانغە غنە خاص اولمايدىغىدىن
 پيغمبرلىكنى دعوا ايچون كلنرگان دليل لرىدە عقلنى بولورغە تيوشلى.
 بىر عاقل آنا، بالاسنى باشده بالالار آلدانه تورغان آشاملىق، ايچملىك
 و اويونچق كېى شيلر ايله درسكە تحريض ايدەرك بىر آز آڭلى
 باشلاغاچ علوم، معارف و درسنىڭ فائىده لرىنى واستقبالىنى بيان ايله

تحریریں ابتدائی کیں ، محمد عہم دہ انسانوں ہیچ شیء آٹلامغان
طفولین درجہ سندن وقتک معجزہ لہر شکللی کوروب کنہ اوشانہ طورغان
بسیط شیء لہر کتروپ بر آزرشکہ ایرشوب عقللری ایله موازنہ
وادراک قیلہ باشلاغاچ عقلغہ موافق اولان دلیللر گلہشدر .

ایشته محمد عہم ننگ نبوتی عقل قیمتنی ادراک ایله اطرافندہ اولان
موجودات قہ نظر دن عبارت واوشبو یولده دوام ایدهدر .

بو ایکنچی مقالہ می ، کرچہ باشقہ جہلہ اولسہدہ اوشبو گلہ لہر
ایله ختم ایدرم :

وجه ارض دہ جناب حق طرفندن اصلاح ایله کلنگان انسان پیغمبر
اولدیقی کیں ، محمد عہم دہ یوقارودہ سویلی کم وجه لہر بناء اصلاح
ایله کلدیکندن حق بر پیغمبردر . بناء علیہ قرآن وقرآن دہ اولان
شیلر جناب حق طرفندن محمد عہم واسطہ سیلہ گلہش شیلر اولدیغندن
دنیا و آخرت سعادت لرینہ جامع ، آگنا ایمان و آنلر ایله عمل
واجبدر .

اوپنچی مقالہ

اسلامنک بیوک اصلاح لری

توحید و تنزیہ

قرآن خالص توحید ، مطلق تنزیہ لرنی کتروپ (هو اللہ احد .
لا تدركه الابصار وهو يدرك الابصار . کیشله شیء) اوغشاش ،
جسم کیں شیلردن بعید اولدی . عبارت اقتضاسیلہ « وله المثل
الاعلی » کیں شیلرنی « وهوا هون علیه » کیں قرینہ لہر ایله مراد نہ
ایکاننی آٹلاتوب تمثیللر ، بیان قیلو ایله طولو (مملو) اولان کتب
مقدسہ ننگ بارچہ سندن بلند مرتبه نی احرار ایروب جناب حق دن باشقہ ،
ناش ، آغاچ ، آدم و باشقہ ہیچ نرسه گه عبادت درست توگل ایدیکنی
آٹلاتدی . (وان من شیء الا یسبح بحمده . ان کل من فی السموات
والارض الا انی الرحمن عبدا . ایاک نعبد و ایاک نستعین) رؤف .

رحیم ، بالانك آنا سندن شفقتلى ، جبل الوريدن ده ياقين ، منادى
 لرنك نزا وتضرعنى قبول ايدوچى ، مسلمانلارنى احسانلارى ايچون
 سيوچى ، گناه قيلغان ايچون عقاب قيلوچى ايدىكنى بيان ايتدى .
 انسان ، عمر بويى يخشيلق ده بولوب عضبته دوچار اولوى ، باشقا
 عصيان قيلغان بولسه ده گناه سندن قايتوب توبه قيلسه گناه سنى
 كپچروچى ، ايدىكنى بلا-گرتدى . (قل يا عبادى الذين اسرفوا على
 انفسهم لا تقنطو من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعا . انه هو
 الغفور الرحيم) .

اسلام اوشبو اعتداليله ، كمش اوزيش قتل ايتماسه جناب حق عفو ايتنى
 ديه واوزلرى انكار ايدى توروب تشبيه ، تجسيم كى حقيقتة شرك ،
 عقل ونقل غه تاما مخالفى اولان افراطدن ؛ همه الله تعالى انساننى
 گناهسى ايچون نيك عذاب قيلسون ؟ بو هيچ ممكن توگل ، جبردر
 ديه تفريط دن عبارت اولان بر دين دن نه قدر فرقليدر !
 قرآن ده قورقچ آيت لار بولغان كى سيونچ آيت لرده كويدر .
 (قل ان كنتم تحبون الله فاتبعونى يحببكم الله . والذين آمنوا شد هبا لله .
 فسوف يأتى الله بقوم يحبهم ويحبونه . ان الله يحب التوابين ويحب
 المتطهرين . وآتى المال على حبه . ويطعمون الطعام على حبه) اسلاميت ده
 قورقچ غنه ، سيونچ (حب الله) هيچ يوق ديگان كشي لرنك سوزلرى
 نه قدر افترا در ! . . .

خلاصه : اسلام ، اوشبو درست اعتقادلار ايله وثنية اور لقلرن
 يردن يولقوب آلوب تاشلى ، باشقه امت لرنى آي-لاندروب آلفان
 وساوس ، اوهام ، خرافات لردن پا كلى ، بوفدن زور نيند اى اصلاح
 اولسون ؟ - بوده اصلاح اكبر توگلمى ؟

مساوات

افراد بشر ، جناب حق حضورنده هر قايس برابر اوله رق
 جناب حق انسانك صورت و افعالينه دگل ، بلاسكه قلبلرينه نظر ايدر

دیه اسلام تقریر ایتمش و توزوب قالدیرمشدر . همه جناب حقنک
 رهنی اوزینه اطاعت ایتکان انسانه در ، گرچه بو انسان بر عبد
 حبشی (تمام حقیر) ده اولسون ؛ عنایه کند وسینه گناهکار اولان
 انسانه در ، گرچه بو انسان قریشی شریفی درجه سنک بیوک و حرمتلو
 ده اولسون . بنا علیه اسلامیت ده بای ، یاری ، قل ، خدمتچی ،
 خواجه ، توره ، (منصبلی) و منصبسز کشی بارچه سی برابر و هیچ تفرقه سی
 یوقدر . آیورمه ایسه جناب حق حضورنده تقویلمک یعنی او امرینه
 امثال ، نواهندن اجتناب ایدوب نفسنی اخلاق حمیده ایله متصف
 ایلمکدر . (یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم
 شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اکرکم عندالله اتقیکم) .
 جناب حق اوزینک کلامیله ، کشیلر آرسنده اویلانغان امتیاز
 (آیورمه) لرک بارچه سون ازاله قیلوب اذا و جفالونی یباروب ،
 آمین لکنی صاقلی تورغان حدود الشریعت ایله برلسکه ، پر کشی
 ایکنچی کشیگه سلطان توکل و شریعت چیکلادگندن طش انسانلر ایچون
 جناب حق دن باشقه هیچ بر مسیطر (متسلط) یوق ؛ جناب الله ایله
 بزیم آره مزده (ایشان ، میشان کبی) حجاب ، واسطه دیگان نرسه
 هیچ یوق ایدیکینی آچیق بیان ایتدی (انما انت مذکر لست علیهم
 به سیطر) .

بناء علیه دین اسلام ده ، انسانلرنی آله سینه ربط ایدره تورغان
 و یاقین قیله تورغان کاهن ورئیس بولو باشقه بعض برملت لرده اولان
 الله تعالی دن گناهنی یارلقاونی استاگان ده بر واسطه بولو ؛ آچهلر
 آلوب عفو کاغدلری صاتو ، عواملرنی دین کتابنی اوقودن طیو
 کبی جناب حق ویرگان عقل و حریت دن منع ایتده تورغان دین
 باشلقلری بولورغه هیچ یارامیدر . مسلم اولغان انسان جناب حق
 حضورنده بالکنز (واسطه سز) عبادت قیلورغه ، واقف بولورغه ،
 بالکنز کتابنی اوقورغه اوزی تلاگان معنانی آگلارغه ممکن و جائزدر ،
 بونده توسط ، حجر ، مراقبت یوق . بویله اولمغان انسان عبودیت ،
 ذلت ، غبارت و جهالت ده در .

اسلام تقلید دن ذم و برشی گه اهل اولاننده من غیر دلیل متابعتدن
 نهی قیله در (و اذا قیل لهم اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا
 علیه اباؤنا اولوکان اباؤهم لایعقلون شیئا ولا یهتدون) . دخی اسلام
 اوزینک تحت نظارتنده اولانلره یالغاندن درستی آیرور ایچون
 قائلکه دگل ، بلکه قول گه نظر ایله امر ایله در (فبشر عباد الذین
 یستمعون القول فیتبعون احسنه . اولئک الذین هداهم الله واولئک هم
 اولوالالباب) .

بو کبی اشلرنک بارچه سندن نیندی بر دین کلتردی ؟ بیان
 بیور گزچی ؟ (بوندن آرتوق اصلاح اکبر اولور می ؟)

عقل و حقیقتنی علم ، اسلامیت نظرنده ایمان صادق رائدلری

قرآن کریم نیک باشقه دین کنابلوندن بر آبروه سیده جمیع اعتقاد
 ده ، مخالف و معاندلره محاکمه و قتلرنک عقل غه مراجعت ایله امر اینمکیدر ،
 هیچ بر عقیده قرار و هیچ بر عقیده رد دلیل عقیلدن باشقه بولمادی .
 باقکیز ! قرآن دن باشقه قایسی دین کتابی عالم نیک ه و ثینه
 اجرام سماویهلرنی دلیل ایبتوب کلتردی ؟ او یلاب قارا کز ! سورة
 انعام ده حضرت ابراهیم نیک قومینه حجه سی نه طریقه بیان ایدلش !
 « کانا یا کلان الطعام » دیه حضرت مریم ایله عیسی هم گه عبادت قیلغان
 کشیلرنی ؛ « ان مثل عیسی عند الله کمثل آدم خلقه من تراب ثم قال له
 کن فیکون ، دیه آتاسز طوغانلقدن حضرت عیسی نی الله دیوب بروگان
 کشیلرنی ، قصه غنه رد قیلش ؛ محمد هم نبوتنی اثبات ده : « ام
 یقولون تقوله بل لایؤمنون . فلیأتوا بحدیث مثله ان کانوا صادقین ،
 فقد لبثت فیکم عمرا من قبله افلا تعقلون » ، « و ما کنت تتلومن قبله
 من کتاب ولا نخطه بیمینک اذا لارتاب المبطلون » . دیکان آیت
 لری ؛ اولگان دن صو ک دخی تربلک ممکن ایدیکینه « اولیس الذی

خلق السموات والأرض بقادر على أن يخلق مثلهم بلى وهو الخلاق العليم»
 ديگان آيت لري حقيقة تفكر ايديله چك اور نلر در .
 دخي قرآن ده عقيدهلرني اثبات ده ده فقط دليللر كلترو ايله گنه
 قناعت انماي ، امر ، نهى لرنك هر قايسنده دليللر ايله براسكده
 سببلرند بيان ايتدي . نظر ايدكز ! صيام ده ، « كتب عليكم الصيام كما
 كتب على الذين من قبلكم لعلكم تتقون » ، حدود ده « ولكم في
 القصص حيوياولى الالباب » ، اخلاق ده « ولا تستوى الحسنة ولا السيئة
 ادفع بالتي هي احسن فاذا الذي بينك وبينه عداوة كانه ولي حميم » آيت لري
 ملاحظه ايدهلر . « لعلكم تعقلون » ، تفكرون ، ياولى الالباب .
 الاولى النهى . لذي هجر « كفى انسانلر غه اويلاب قارار غه قوشقان عقل غه
 مراجعت ايله امر ايتكان بر وجهله بولمغان آيت ني قرآن نك هيچ بر صحيفه سنه
 تابماز سن . بوندن ماعدا « وما يعقلها الا العالمون » ، انما ينخش الله من
 عباده العلماء ، وما يعلم تاويله الا الله والراسخون في العلم ، هل يستوى
 الذين يعلمون والذين لا يعلمون » كفي علم نك وعلماء نك شائينى كوتارگان
 آيت لرده قرآن ده كويدر . بنا عليه مسلمان بولغان كشي علم وعقل غه
 مخالف بر اعتقاد بولسه آنى تاشلاب ايكنجي بر موافق بولغان عقيدني
 آلوب شوني تصديق ايدوب ذهننده بالقوه ترسيخ ايتكان صوگرده ده
 باشقه بر شى ايله عقل غه مراجعه آنى تايد قبله ف ممكن در . (قل انظروا
 ماذا فى السموات والأرض) .

قرآن ، هيچ بر كشيئى مجرد قصه وخارق العادة بولغان ايجونفگنه
 ايمان كلترورگه قوشماينچه بلكه تفكر وتدبر ايله (اويلاب قارار غه)
 قوشا « افلا يتدبرون القرآن ام على قلوب افعالها » وبونك ايله عقل ،
 بيك كيك ايشك آچادر . باشقه كتب عتيقه ده بوندى اشلر برده
 اوچرامى

هر بر عقيدده ، هر امر ، نهى و حكمارنده عقل غه مراجعت وعقل
 ايله موافقت تيوش ديه بيان ايدلگان بر دين ايله ، بونلردن مجرد
 اولغان بر دين نيچك چاغشدر لسون ؟ . . . اسلام شوندى بر دين كه ،

اول عقل قارا انغولغن يېردى، علم پرده لرن آچدى، بوندن آرتق
اصلاح اكبر اولورمى؟

شیطان، جن دیگان نرسه لرنك تاثيرى يوق.

اسلام كلگان وقتده، انسانار تاثير شياطين خصوصندە ككوب
اويلارغه توشكان؛ ارواح خبيثه كشيگه اذا قيلورغه مسلط ديه كوب
كشيلرنك قلب لرينه اور ناشقان ايدى؛ بر كشي فالج، خيالى كبي
قورقنچلى آوروغه دوچار بولسه، شول شيطان خراب ايتكان (جن
صوقغان) ديه آنى عيبللى ياصيلر وباشقه كشيلرنى قورقتالر وبونك
سببندە كشيلر قارا انغو تونلرده، بوش (اولاق) اورنلرده (بيگرك
ده تاشلاندىق مونچه غه كررگه) قورقا وبورا كسز بولوب اوسه در
ايدى بولاي قورقوبغنه قالسه طاغن بر مال ايدى؛ بو قورقوسببندن
بيك كوب تورلى آورولرغه دوچار بوله وبونى دارولر ايچون
مكمل طبيب غه تابشرمايانچه ئلله نندى طلسم يازوب توتاسلاب [ابى
لردن ايملاتوب] قبر لرگه آاوب باروب بيچاره خسته لينى، اذا
ومشقت لر چيكدروب باشينه يتوب توقتايلر ايدى؛ اسلام دينى
كيلوب باشقه لرنى اصلاح ايتدىكى كبي بوندى نرسه لر هقندە ده
اصلاح ايتدى؛ شيطان نك اغوا وسوسه دن باشقه هيچ بر نفوذى يوق
كشيدنك نيينه، جانينه وباشقه بر اعضاسينه اذا قيلورغه هيچ بر
هدى ولاقندارى يوق ايتدىكى بيان ايتدى. « وما كان لى عليكم
من سلطان الا ان دعوتكم فاستجبتم لى فلا تلمونى ولوموا انفسكم »
ديه شيطان اوزى ايتكان سوزنى؛ « ان عبادى ليس لك عليهم سلطان
الا من اتبعك من الغاوين » ديه جناب حق آكا ايتكان سوزنى هكاية
ايتدى.

شريعت اسلاميه نك اوشبو قانونلر بيله، عهد جديد آيتلرى
موازنه قينسون.

بناء عليه حق مسلمان بولغان كشي قرآن بيان قىلغانچە ، شيطان ،
جن لارنىڭ بولمى تورغان تائىرىندىن قورقماينچە حسابلى بولورغە
بىر قورقماچلى آورو پيدا بولغاندە ابي ار ، قىرلار ايله اوغراشماينچە
هاضر دوقتورغە بارورغە تيوشلى ، يوقسە قرآن نىڭ حكيمنه خلافدر .
قرآن ھېچ بىر شىئەدە اصلاح نى قالدورمىغان ، قايدە بونىڭ كىي دىن
كىتابلىرى ؟

الله اكبر ان دين محمد
لا تذكروا الكتب السوالف عنده
وكتابه اقوى واقوم قىيلا
طلع الصباح فاطفي القند ييلا .

اسلاميتدە اكراه (كوچلاب دىنگە كرتو) بولغانمى ؟

انسان غە درست وحق اعتقاد قورقتو (ترغيب وترهيب) ايله
حاصل اولماي ، بلكە عقل غە موافق دليللر ، عقل نىڭ قبولى ايله بوله
در . اگر بىر كشي نىڭ قلبى برهان ايله مطمئن اولمازسە ، آگا حق
ايمان دە حاصل اولماس (!!) چونكە قتل ، ضرب ايله (اوروب
صوغوب) قورقتوب كرتكان اعتقادنىڭ ھېچ معناسى يوق ، بو كشي
حق موعمەن بولماينچە بلكە يالغانچى بر منافق غنە در . شونىڭ اىچوندە
الله تعالى قرآن دە « اكراه » دن (كوچلاب دىن گە كرتودن) كوب اورندە
نهي ايتەشدر . « لا اكراه فى الدين قد تبين لكم الرشدين الفى » ، « وقل الحق
من ربكم فممن شافليو من ومن شافليكفر » ، « ولو شأ ربك لآمن من فى الارض
كلهم جميعا فان تكره الناس حتى يكونوا مؤمنين » كىي آيتلر .
(تفكر ايدوڭز ! بوندىن - بش سنە مقدم قاسيم مەسبونىر جەمەيتنىڭ
باشلىغى اولان دارونكىن : اسلاميت قاچ قوتيله نشر ايدامش ، ديه آچىق
مكتوب تارانەش ايدى . اول هو آيتلرنى بر دە تفكر قىلمادى
مىكەننى ؟)

اكراه دن نهى قىلغان نىڭ صوڭنىڭ مؤمنلرنىڭ كوڭللىرىنى تسلى قىللوب
« لا يضركم من ضل اذا اهتديتم » ، « ولو شأ ربك لجعل الناس امة
واحدة ولا يزالون مختلفين الا من رحم ربك » ديه بيان ايتەشدر .

بنأعلیه جناب حق نهی قیلغان شیء تکلیفی بزرگ وظیفه مز تو گل ایکانچلکنی مسلمانلر بلور گه تیوش .

درست ، اسلامیت نشر وقتنک صوغشلر برله ده امر ایدلانگان . لکن بو ، اعتقاد ایچون یعنی دین گه کوچلاب صوغشوب کورتور ایچون تو گل بلکه اذا وجفالرنی دفع ، فتنه لردن امین ، اسلامیت فی حمایه ایچوندر . « وقاتلوهم حتی لا تکون فتنه ویکون الدین کله لله » آیتی بونی آچیق بلگرتهدر . بونک ترجمه سی : صوغشوگنر کشیدن قورقوب بر حق شیء یاشر و ؛ کش رضالغی ایچون دین دن بولمغان باطل بر شیءنی اظهار قیلو کبی باشقه هیچ بر شیء مناخله قیلما اینچه فقط فتنه دن امین بولوب : دینگنر ، خضوغنر بارچه سی خالص جناب حق ایچون اولسون .

قتال (صوغش) دین ایچون (دین گه کوچلاب کورتور ایچون) اولسه ایدی ، جناب حق قتال ایله امرده « وقاتلوا فی سبیل الله الذین یقاتلونکم ولا تعتدوا ان الله لا یحب المعتدین » ، « الا الذین هدم من المشرکین ثم لم ینقصو کم شیاً ولم یظاهروا علیکم اعدائهم والیهم عهدهم الی مدتهم ان الله یحب المتقین » . دیه صوغشیاغان کشیلر ایله صوغشودن طیوب یا که مشرکلر ایله عهد قیلشورغه قوشماز ایدی . بو آیت لر مدینه شهرنده ، قتال اعلان قیلغان وقتده اینگان ایدی .

همده قتال ، دین ایچون اولسه ایدی مجرد عهدلرن صندرغان ، وعدهلرن بوزغان ، دشمانلق قصد قیلغان مشرکلر ایله صوغشورغه قوشماز ایدی .

خلاصه : مسلمانلر چیت قوملرنی اسلام دینینه دعوت (اگر ممکن بولسه) صوغشو ، اوتروشو ، کوچلاو ایله تو گل ، بلکه حکمت ، (عقل ، حکمت که راجع سوزار) وعظ ، احسن طریق (زمان ، مکان ، وعرفکه موافق یول ایله دلیللر کلنروب سویلاشو ایله در . « وادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن » .

اگر دعوت که آرقلی توشوب فتنه چغارولاری احتمال بولسه اول وقت قتالغه مجبور اولغسه ده سوگره بومشاقلق برله آز بر مال برابرینه جزیه (اشتراف) ویرمک ایله مایه اولنوب تلاگان دیننده طورورغه اختیار قیلنور .

بو سویلدیکرم چیت قوملر (آوروپالولر) فورقه طورغان «جهاد» حکملریدر . بونلر بارچهسی قرأندن آلهش سوزلردر .

بوکا خلاف بر حشم اولسه اول اسلام دن اوله اینچه ؛ مخصوص تشکیل ایدان بر سیاست که راجع بولوب ؛ بو ایسه باشقه مبحثدر .

بلندیکه ؛ حق مسلمان بولغان کشی ؛ اوزینه تیماسلر ؛ آنک دینن مکروه کورگان ؛ یاخود ؛ اعتقادده آگا مخالف بولغان ایچون

صوغشماز ؛ « لا ینهیکم الله عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولم یخرجوکم من دیارکم ان تبوروهم وتقسطوا الیهم ان الله یحب المقسطین » .

دین ایچون علاقهنی کیسماز ؛ « وان جاهدک علی ان تشرک بی مالیس لک به علم فلا تطعهما وصاحبهما فی الدنیا معروفا » اوزینه کیلگان جفا

مقابلندن آرتوق جفا قیلماز ؛ صوغش زماننده قارتلرنی ؛ صبیلرنی ؛ خاتونلرنی اولترماز .

بنی اسرائیل ؛ نصاری لرنک وباشقه دین دهگی خلقلرنک قیلغان عملیله اسلام عمنینی موازنه قیلرب قارا گز ؛ اسلام کبی قوت طابوبی

شونلی عدل قانونلر برله عمل قیلغان برردین وارمی ؟ . . بعض بر کشیلر آیته : محمد (عم) گه قاراغانده عیسی (عم)

شفقتلی ومرحمتملی رک بولغان دیوب ؛ لکن بوده ملاحظهسز بر سوزدر ؛ اوچ سنه پیغمبرلک قیلغان بر پیغمبر ایله یکرمی اوچ سنه

پیغمبر بولوب طورغان محمد عم نی نیچوک چاغشدر و ممکن ؟ کیم بلسون عیسی عم یکرمی اوچ ییل پیغمبرلک ایتسه باشندن نهلر اوتهاز

ایندی . درست ایندی ؛ محمد عم اوزینه دشمن بولغانلرغه بیک دوست بولغان ؛ لکن بو ایسه طبیعت بشریهدر . شریعت اسلامیه

طبیعت بشریهدنی تغیر یا تبدیل ایچون توکل ؛ بلکه کاکری بولغان

طبیعتلارنی توزایتور ایچون کله شدر . اسلامیت ، قدر الحال یاوزلقغه
 یغشیاق ایله امر ایتمش و بونی مدح قیلما شدر « ویدروئن بالحسنة
 السیئة » ؛ الجزاء من جنس العمل دیگان کبی جزاغه قارشى جزأ
 ظلم و دشمنانلق توگول ديه بیان ایتمش و بونی مدح قیلما اینچه دم
 قیلما شدر . « وامن صبر و غفر ان ذلک من عزم الامور » . بناء علیه
 اسلامیت فطرت بشریه اوزرینه بناء قیلنمش بر دین در . « فطرة الله التي
 فطر الناس عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم ولكن اكثر الناس
 لا يعلمون » .

اسلامیتده خاتونلر حالین اصلاح

اسلامیت ظاهر اولغان وقتلرده خاتونلرنک حالی بیک خرابلقده
 ایدی : یاش قز بالار آنادن طوغاچک تروک حالنده یرگه
 کومله ؛ آنلرغه حقوق (پراوا) کوندن کون کیموتله ؛
 قیامتده خاتونلرغه نصیب یوق ، ديه بعض بر اعتقادلرده
 چوغاله (کوبایه) ایدی . تلامدان لرن هیچ بر سببسز طلاق ایدوب
 یبارهلر ؛ تلاگانلرن نه قدر اذا و جفالر ایچنده اولسه ده طوتالر ؛
 هیچ چیکسز ئله فی قدر خاتون آلهلر ؛ کوچی یتمکانلری بر ایله گنه
 طور سهلرده بتون عهرن زنا برله اوتکارهلر ؛ خلاصه : قباحت ،
 وحشت نک چپکینه چقغانلر ایدی . بر مصاحبه ایدهلم ، شول وقت
 اسلام دینی کلاچ نه اشلادی :

قز بالانی یرگه تربلای کومو حرام ، قیامتده قاتی عذاب اوله
 چق ؛ « واذا المؤمنة سئلت بای ذنب قتلت » خاتونلرغه حقوق (عقلرن)
 ویرورگه ؛ ویرلگانلرن حمایه ایدرگه ؛ ایرلرگه نه اولسه خاتونلرغه ده
 شول بولورغه ؛ « ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وللرجال عليهن
 درجة » ایرلر ایله خاتونلر امر ونهیلرده دینا مساوی ؛ « ان المسلمین
 والمسلمات والمؤمنین والمؤمنات والقانتین والقانتات والصادقین

والصادقات والصابرين والصابرات والخالصين والخالصات والمتصقين
 والمتصقات والصابئين والصابئات والخالصين فروجهم والخالصات
 والذاکرين الله كثيرا والذاکرات اعاد الله لهم مغفرة واجرا عظيما «
 « انى لا اضع عمل عامل منكم من ذكر وانثى » ديه آيتلر ايندى .
 خاتونلر ، دنيا ده اول بيقى كېس هم آخرت ده ايرلر گه مقارن و مساوى
 (بر تيگىز) ايدىكى بلندى .

قرآن ، ككوب اورنده خاتونلر غه احسان و گوزل معاشرت
 ايله امر ايدوب ضرر مترتب اولر قده آنلر نى يبارماي ظلم ايدوب
 طوتودن نهى ايتمه شدر : « وعاشروهن بالمعروف » . خاتونينى يارا
 تمغان ايرلرنك كوڭلار ينى يورواتور ايچون ، صبر ايدونك زور
 ايز گولك ايدىكى بيان ايتدى : « فان كرهتموهن فعسى ان تكرهوا
 شيئا ويجعل الله فيه خيرا كثيرا » . بيك تيزلك ايله طلاق ايدوب يبارماي
 بوندى بوزلشولر بولغان وقت ده هر ايكى ياقدن برر كشيگه كيكاش
 ايتوب تفتيش و حكم ايتدرو ايله امر ايتمش : « وان خفتم شقاق بينهما
 فابعثوا حكما من اهله وحكما من اهلها » . چونكه طلاق كر چه (وقتيله) درست اولسه
 ده جناب حق عندنده بيك ماقتاولى شىء توگل « ابعض الجلال الى الله
 الطلاق » (الحديث) در . بلكه ايكى اراده محبت هېچ بولماسه
 و بولووى ده ممكن بولماسه بو وقت طلاق قه مجبورى اوله در ، يوقسه
 سائله و نظام بوزوله آخردن بيك نچار نتيجه لرده چغو احتمالى وار .
 شونك ايچونده طلاق مشروع بولمغان كوب ملتلر بونى حس ايدورك
 نېچوك بولسه ده شوڭا موافق بر اش قيله لر .

بعض بر آڭلامغان كشيملر ايتنه : طلاق ، اير برله خاتون آره سنه
 غى محبت نى آز ايتوغه سبب بوله ، هر وقت شول ايسكه توشوب اشانچ
 قرارلنماي ، ديوب . لىكن بو تماما مخالف سوزدر . بلكه بو اوزى
 محبت كه سبب اولوب ، طلاق بولمغانده بو فكر كيله در ؛ خاتون محبتلى
 بولسه ده بولماسه ده ، مېندن آيريله آل مى مېنپده آيره آل مى ، ديه

تمام ايركەچلىككە يۈرۈپ نازك اولان محبت نك يېنى اوزوب يبارو
اهتمالى وار .

اسلاميت نشر ايدالغان وقتتە عربلر چېكسىز خاتون آلەلر ومعين
بر چيك يوق ايدى . اسلاميت كلكيكلە بوگا بياكولى چيك قويدىدە
شوگا قدر آلغانلرنىدە بيك ماقتامادى ؛ بلكە زياده محتاج اولساگز ،
عدالت قىلوراق اقتدارگز بولاسەغنه دورتكە قدر آلو درست
ديدى . بو درستلىككە كوب فائدهلر بار :

برنجى فائدهسى : بر كشيپنك خاتونينە هيچ بتمى طورغان ،
يا كە قورقنچلى ويوغشلى آورو پيدا بولسە بو وقت ايرى نەاشلرگە
كرك ؟ شول خاتونيله طورسە فطرات طبيعیه اولان نسل معطل
بولە ، يا كە هوانج زوجيه سنى افادەدە زناغە مضطر اولە ؛ اگر آنى
طلاق قىلوب آيروب يبارسە بو انسانيت توگل ؛ بو آورو مسكينه
خاتون قايدە بارسون ؟ آنى كيم آلسون ؟ خصوصاً باشقە تربيه چىسى
اولماسە اول نيچوك معيشت ايتسون ؟ بوندای وقتلردە بوگا ايبداش
ايدوب ايكنىچىنى آلو عين حكمتدر . اير بوندى آورو بولسە بو
اوقت طلاق حاجت اولەدر ، چونكە خاتون ايكنىچى ايرگە واروب
ياخود باشقە بر كسب ايدوب تامين معيشت ايتەمكى مەكندر .

ايكنىچى فائدهسى : استاتيسقهلرە نظر ايدىلسە كورولەدر كە :
خاتونلر ايرلردن ككوب مرتبه زياده . اگر تعدد زوجات مباح
اولماسە اول خاتونلر ازدواجسز نە قىلسونلر ؟ آورو پادە مشاهدە
اولندەقى كىي زنا ايله عمر كىچورسنى ؟ مقتضای طبيعت ايسە
هر حالده زوجيت دن عبارتدر . عمر بويى زنا ايله كىچنوبدە
آخر عمر نەك كندوسنى اعدام دن باشقە نە چاره . بس
تعدد زوجات ضررى يافائده مى اولدى ؟ بوندن ماعدا ، ايرلرنك
اشتهاسى زياده اولوب خاتونلرى تعددە مائل ، بالعكس توگل ،
ايدىكى فنا معلوم اولدقن همیشه تعدد زوجات كە احتياج واردر .

بناہ علیہ تعدد زوجات نوع انسانی غہ تماماً موافق درہ درست
تعددده بعض ضرر و سو استعمال لارده یوق توگل ؛ لکن بوندن
طبعاً فائدهلی بر شی نك ضرری اولمقی لازم توگل . بروقت اولور ،
انسانلر علوم و معارف سایه سنده بونیده سو استعمال ایتمه درجه سپینه
کلور لر .

تعدد ، نه قدر اولسه ده محبت فقط بر خاتون غه غنه تیوشلی
اولور غه كرك اولدقن عائله و معیشت که ضرری دیگان سوز فقط
بر خیالین غنه عبارتدر . چونکه آنانك قلبی کوب بالارنی ، استناد
نك قلبی کوب شا کردلرنی صیغدر دق کبی ، ایرننگه قلبی کوبنی
مساعد اولدقن تعدد زوجات محبت که منافی توگل ؛ بلکه امراض
قلبدن عبارت اولغان عشق غرام گه گنه منافی . بو عشق کندوسی
بر بلاء عظیم ، سریع الزوال اولدقن عقلی کشیگه موافق توگل .
بلکه انسان غه ، قرآنده « وجعل بینکم مودة و رحمة » عباره سیله تعبیر
ایدلن محبت کرکدر . محبت ، رحمت ، شفقت ، حنان ، حب اخلاق
دیگان نرسه لر بردن کوب کشیلرگه قدر بولور غه ممکن اگر بر
خاتون اوزینك ایرنده اوشبو صفتلر بارلغن ، ایر آنك حامیسی
ومر بیسی ایدکن بلسه ، باشقه لر غه کونچیلک قیلما اینچه شریعت اسلامیه
ده درست بولماغان عموم فائده برابرینه خصوص فائدهنی بیدک
اعتبار قیلما یوب ، ایرن محبت ایدر و محبت هم ایدلور .

خلاصه : شریعت اسلامیه ، حل ایتکان (یولغه صالحان) قدر
نه بر دین ونه بو کونده آوروپا معلوماتی خاتونلر مسئله سنی حل
ایده آلامشدر .

عربلرده بر مقال بار : « الحدیث شجون » دیلر - سوز سوزنی
تارتا - فائده عمومیهنی فائده شخصیهدن تقدیم مسیحیلر « انکار الذات »
ایله تعبیر ایدلر (هم بونی فقط اوز لر فده گنه باشقه دینده یوق دیلر)
لکن خاتونلرنی دقیقهلریله برابر ایریغه محبت ده شریکه اولور غه

اوندا گان بر دینده می ، یا که بر نیکنه یاراتورغه قوشوب باشقه
 کوب خاتونلارک یارم تونگه قدر نفقه ازلاب یورورگه سبب اولغان
 بر دینده می انکارالذات زیاده رک؟ صدر اولده (اولگی زمانده)
 مسلمان قارنداشلارینه نکاح لندرور ایچون خاتونینی طلاق ایدن
 کشیلر نك ماخذی اولان بر دینده ، انکارالذات « یوق دیوب ایتورگه
 تیل بارورمی ؟ . دو یوؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصة » دیه
 انکارالذات نی مدعلاب بو دیننک کتابنده آیت صراحت کورنوب
 تورغانده آنده انکارالذات یوق دیوب ایتولورمی ؟ زعم لرینه
 بنأ « آلهی آلهی لهماذا ترکنی » دیه صاحبی جزع فزع ایتکان بر دینده می ،
 یا که جناب دق بولنده صاحبی اذا وجفا حتی اولدرلوگه راضی
 بولغان ، یکر می اوج یل بویینه آدم بالاسی یو کلاماز لک زحمت و مشقت
 لر یو کلاب « ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم و اموالهم بان لهم
 الجنة یقاتلون فی سبیل الله فیقتلون ویقتلون و عدا علیه حقا » دیه
 هر وقت اوقوب طورغان ، دشماننک اوقلرینه کو کرک کیروب
 « انا انبی لا کذب ، انا ابن عبدالمطلب » دیه قارشو طورغان ،
 اصول ارکاننده زکوة ، حج ، صوم لر فرض قیلنوب اجرا ایدلوب
 طورغان بر دینده می « انکارالذات » زیاده راک .
 بو خصوصده دخی سوزلر کوب اولسه ده ، قلم ! شونده
 طوقته ایندی ، یوقسه یاراماز .

اسلامنک قلملر ایله معامله سی

قدیم دن بیرو ، بر برسن قل ایدوب طوتوق عادتس انسانلر
 آره سنده پک شائع اولوب ، انسانیت یوزن قزارتوب کو کلمارنی
 قورقته ودهشت که کتره ایدی ؛ لکن همیشه شویله بارا ، اصلاح قه
 بر چاره یوق ایدی . اسلامیت کلدکه ، باشقلر کبی بونلارک مالانده

ملاحظه ایتدی : صوغشیدن باشقه وقت ده قل ایدونی بالسکلیه منع ایتدی . مؤمن لره جفا قیلغان ایچون صوغشده جزاء آلوغنه قالدی . بو بر ینگل گنه قاعده اولسه ده قلف چیشمه لرن بیک نق سید ایدوب (بوروب) ظلم ، عدوان ایشکلرن باغلادی .

صوغشده سیاست جهتیله قل ایدوب آلو قاعده سی قالسه ده بوژاده کوب تورلی یوللر چیکلر کورساتلدی : قل ایدوب آلمان صوڭ یومشاقلف ایله امر ایتدی ، وبالوالدین احسانا وما ملکت ایمانکم ، . آنی یا ثاقلاو و صوغودن نهی قیلدی ؛ اگر بوندی اشلر صادر بولسه جزاسی آنط ایتودر دیدی ، من لطم مهلوکه اوضربه فکفارته عتقه ، قللرسز نیک قارنداشلرگزدر ، جناب حق آنلرنی تحت همایه گزده قیلدی . آنلرغه اوزی آشاغاندن آشاتسون ، اوزی کیونگاندن کیوندرسون ، کوچی یتمازدی اشکه تکلیف قیلماسون ، بر اشکه قوشسه اوزیده یارده لاشسون ، هیچ کم آنلرغه قلوب کنیزه کم کبی سوزلر ایله توغل ، بلکه اوغل و قزارینه ایته طورغان سوزلر ایله خطاب قیلسون ، دیه بیوردی . آنلرغه تهذیب اخلاق ، تعلیم معلومات ایله تحریض قیلدی ، من کان له جاریه فعلهها واجسن الیهها وتزوجها کارله اجرا ، قرآن کریم آنلرک خاتون اولغانلرن (کنیزهک لرنی) نکاملنمق ایله امر ایتدی « وانکحوا الایامی منکم والصالحین من عبادکم وامانکم ان یكونوا فقرا یغنیهم الله من فضله »

بر جاریه (کنیزهک) نی نکاملنغاچ ، یا که خو جه سی بوژا یاقنلق قیلغاچ بو وقت اول خالص کنیزهک لکدن چغوب ام ولد اسمی بوله ؛ بالالری خر (عرازدان) بولوب بو خواجه دن میراث آللر و بو اساس ایله قلمقین بتون نسلی ایله قوطوله لر . بوندن باشقه دین دن اولغان شیلرنی قیلماغانده بونلرنی آزاد ایتو (صوم یمین کبی) ؛ مرهت یوزندن بونلرغه زکوة لر تیوش بولر کبی اشلر بیک کوبدر .

خلاصه: شریعت اسلامیہ، قلمر مسئلہ سنی اوزی چغارمغان بلکہ اولدن بولغان عام بر قاعدہ فی حل ایتکان؛ کیلگان برلرن نارایتقان، کیتکان وکیتہ چک برلرن تمام کیٹایتکان؛ قصقہ سنی ایتسہک بر یولی نوگل آقرونلاب قلمق مسئلہ سنی بترو پلانن قورغان وبولغہ صالحوب یبارگان؛ باشقہ دین لردہ بونلرنی آزاد قیلو خصوصتک بر کلمہ اولسون یازیلمغان؛ بلکہ خواجه لرینہ اطاعت ایله امر ایتکان. (بولس رسالہ لری، بطرس ننگ حواریلر ہبرنچی رسالہ سی).
 اگر شریعت مسیحیہ، مقدم شریعت لرنی نسخ ایله کلمگان دیسہلر طلاق تعدد زوجات کیلرنی نہ ایچون نسخ ایتکان؟ حالبوکہ: قلمق مسئلہ سی بونلرغہ قاراغاندہ نفس کہ آغراق، یوق، بواسلامیتک خصائصندن در، اگر مسلمانلار، مدنیت و علمدہ آوروپالولر قدر اولسہ ایلی، بونی آنلردن مقدمہک بترگان بولور واسلامیت فی اورنینه کلتورگان بولور ایلی. ولکن قضی اللہ ان یكون المسلمون حجة علی دینہم. کما قال الاستاذ (ای مفتی عبدہ). یعنی:

اسلام رعایہ قیلورغہ قوشقان صنفلر

فقیر و مسکینلر:

بایلق، فقیرلک، بیوکلک، توبانلک و بوندن باشقہ اش، معیشت نزاعلرینہ سبب بولغان تورلو، تورلو درجہلر ایله انسانلر دہ اختلاف بر حکمت آلہیہ دنلر.

اسلام کلکدن سوگرہ دہ بو قاعدہ، عمویہ اوزگارمدی، بلکہ جناب حق، خلق ایتکانچہ قالدی. «ورفعنا بعضهم فوق بعض درجات لیتخذ بعضهم بعضا سخریا». بناء علیہ شریعت اسلامیہ «معیشت اشتراکیہ» خیالینہ یعنی بایلق و معیشت ہمہ کشی آرسندہ مشترک و بارچہ کشیگہ برابر اولسون دیگان تاتلی میالغہ بو طوغرو

سېلە مخالفدر . چونکہ بو هیچ وقت ممکن بولمیه چق ؛ نظام و ترتیبینی بوزوغه ؛ یالقاواق قه اونداوگه ؛ اشلرنی طاشلاب فقیرلک ، آچاق ، خوراق پوچماغینہ باتارغہ سبب اولان بر مذھبدر . شونک ایچوندہ «اشتراکیت» بو کونہ قدر میدانغہ چیقمادی و چیقمایه چق (چونکہ بو قاعدہ طبیعیہ^۲ عمومیہ نی تبدیلدر) بلکہ بونک تقویہ سندن فقط ہیئت اجتماعیہ بوزولوب اختلافار غنہ پیدا بولاچق . شریعت اسلامیہ بو کبی اشلرنی ، بوندہ بولاچق فائده و ضرر لرنی کو بدن ملاحظہ قیلغان ؛ فقیرلرنی باشقہ چہ تسلیہ ایدوب بای و فقیرلرنک هر قایوسینک اوزینہ موافق حکملربیان ایتکان : بایلرنک ماللرن ، آقرونلاب ، آقرونلاب قنہ آلہ طورغان همد، بایلرنک بایلغیتنہ دہ ضرر کلتورمای طورغان ، قرق بیلاک بتون بایلغون فقیرلرگه و یروپ بقرہ طورغان قرقدن بر جزء ، زکوۃ ، مسئلہ سنی ، اوندن بر جزء عشر مسئلہ سنی و بوندن باشقہ نہ قدر تیوش بولغان جزئلرنی فقیرلرگه و یرملک ایله امر ایتمشدر . (بو کبی بخش تر تیبینک فائده سنی «اشتراکیت» مذھبی بر میدانغہ چغوب ضرری بلنک اچکنہ سیز سہلر سیزارار .)

یتیملر :

شریعت اسلامیہ ، یتیملرنک ماللرنده ملاحظہ قیلوب آنلرنک حقلرن محافظہ تیوشلی و آنلرنی آلد او حرام دیدی ، « ان الذین یا کلون اموال الیتامی ظلما انما یا کلون فی بطونهم ناراً و سیصلون سعیرا » . آنلرنی خورلاو و آچولانونی نہی قیلدی « فاما الیتیم فلا تقهر » . آنلرغہ احسان ایله تحریض قیلدی ، « او اطعام فی یوم ذی مسغبۃ یتیمًا ذا مقربۃ » .

ابن السبیل

قرآنده ذکر ایدلگان « ابن السبیل » دن مراد ، بنم فکریمه

بناء، مسافر و باشقه كشيلىر بولوغه قاراغانده ده « لقيط »
 يعنى « طابولنغان بالا » بولوى قريبدىر. شريعت اسلاميه،
 بونلارنى تربيه واجتماع انسانى گه فائده لى صورت ده
 حاضرلاو ايچون مالنىك بر جزءندن آنلرغە انفاق ايله امر ايتمشدر.
 آوروپالولر بزم دینه زده بولمغان نیندى شىء برله ماقتانده ماچى
 بوله لر؟ شوندى صريح معناسى آكلاشلغان بر شىء برله قايسى دين
 بونى بيان قىلغان؟ (*)

خمر، اوطوش اويونى، خنزير ايتى .

قرآن « خمر » اوطوش اويونى، خنزير ايتندن، بيك آچيق
 و بيك قانى نهى ايتمش، معجزه ايچون صونى خمر يا صاب كشيلىر گه
 الله نك قانى ديوب اچرونى قوشمامشدر. بو اوچ شينك حرام بولونده غى

(*) قرآن ده مصارف زكوة ده سيكز صنف ذكر ايدىلوب بونلارنىك دورتسى لام ملك
 ايله قالمشريدە وفي سبيل الله و ابن السبيل ديه لام سز ذكر ايدلمش. بونده حكمت ايسه
 دورت صنفى زكوة مالندن اوزلرى ملكلى اولوب قالمشلىرى انفاق قه موافق
 مصالح عامه دن اوزلرى ملكلى آلمادق لرنندىر. « سبيل الله » نى بعضى ار جهاد، قايسى
 برسى حج ديه نفسير ايتسه استاذ امام (مفتى عبده اولسه كرك) مصالح عامه نك
 بارچه سنیده شامل ديه در ايدى. مثلا مدرسە لىر، خسته خانە لىر بناء قىلو كىي. چونكه
 بونلرده خصوصى و معين هيچ ملك يوق. اوشنداق جهادده فوراللىر كىي شىلىر
 صاتوب آلنوب فائده مليه گه عموميه گه طوتلنسه سبيل الله اولدر. ايندى ابن السبيل
 بوگا عطف ايدلگاچ اسلوب اقتضاسينه بناء اولده. مصالح عامه دن اولورغە تيوشدر.
 اگر فقها ايتكانچه ابن سبيل دن مراد مسافر بولسه ايدى بو وقت فقراً و مساكين گه
 عطف ايدلور ايدى. بلنديكه « ابن سبيل » مسلمانلر اتفاق قيله طورغان مصالح
 عامه در. بونك لغت لفظينه كلسه ك ابن السبيل دن (بول اوغلندن) مسافر گه
 قاراغانده تابلدق بالانى اراده قىلماق ظاهر راندر. لكن عمل ايسه، لفظ و اسلوب
 قرآن ايله توگل، بلكه فقها مقلدون ايتونچه اولوب قالمشدر (نه اشلامك
 كرك !) « المنار »

مكتلر كوب ككتابلار ده يازلغان وطلبلرده بيان قيلنغاندر.

۹ - مصالح الدنيا

قرآن كريم آشاو، ايچو، كپينو، توزانولرده طبيبات، (طبيعي ضررلى بولمغان شيلر) نك بارچه سنى مباح قيلغان (اعراف سوره سنك باشنده). حلالدن تلا گانچه آشا، تلا گانچه اچ، تلا گانچه كيون، تلا گانچه ماتوران. حلال واوزگنك وسعنك مقدارنده اقتصاد ايله اولغاني اسلاميتده همه سي مباحدر. «كلوا من طبيبات ما رزقناكم، مامشوا فى منا كبها وكلوا من رزقه». اسلاميت ده سعي، عمل ايله اعضالرنى ياراتلغان اور نينه استعمال ايله امر ايدلمشدر.

رهبانلق (ماناخلق) قورى صوفيلق، ايرلكنى بتر وچيلك ترقى و تقدم گه منافي بولغان باشقه بو كى اشلر همه سي حرام قيلنغان. هيچ بر اصول، اصلاح و هيچ بر فضيلت اسلام دينندن خارج توگل؛ بو ايسه حق بر دين بولغانلقدن در، چونكه دين طب و بو دين نك صاحبن طبيب منزلنده بولدقدن بونك قدرى و فضيلتى امراض اجتماعيه گه تداوى و شفاءسى قدر در. هالبو كه اسلام دينى قدر امراض طبيعیه و اسقام اجتماعيه گه شفاء بولغان هيچ بر دين بوقدر. شونك ايچون انسانلر كوندن كون اسلاميتكه ياقينلاشه، بونك سببى ن بيان بيورگنر! «هو الذى ارسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله و اوكره المشركون».

دور تىچى مقاله - خاتمه.

بعض شبهه لرنى ردطوغرو سنده

انسان نك كوگلىنده بر اش حقنده شبهه اولسه، آكانه قدر دليللر كلتور لسه ده فائده ويرماينچه برياقدن اشانچ ايچون دليللر

ندا قىلغان وقتىدە ، ايكنىچى ياقدىن شېھ شىطانى قىچقروب طوراً ونه قدر عقلغه موافق دليل وبرهان لار كلتور ساگده فائده ويرمى بلكه بالعكس قارشوونغنه آرتدرادر . بىناءعليه اوتكان مقاله لرمى تقويه ايچون ، كوكاينه مادىن نظرياتى اثر ويرگان صنف ايله مسيحين صنفينه كيله طورغان شېهه لرنى دفع ورد ايله ختم كلام ايدرم .

مادىيو نك قر آنده شېهه لرى و آنلرغه جواب .

مادىيون نك قرآن ده بيوك صانى طورغان ايكى شېهه سى بار (بو مقاله لرنك مضموننغنه ترجمه ايتدم) .

برى : قرآن ده آدم (عم) نى توفراق دن ياراتلدى ، وباشقه انسانلر بار چه سى شول آدم (عم) دن خلق ايدلدى ، ديگان . بو ايسه « داروين » نك نظرياتينه خلاف ؛ چونكه آگا بىناء كرك آتامز آدم و كركسه باشقه كشىلر هيچ برسى توفراقدن ياراتلمايچه حيواندن (ميموندىن) ياراتلمش .

ايكنىچى شېهه لرى : قرآن ده بتون دنيا آلتى كونده ياراتىلوب بتدى ديگان بودخى آنك نظرياتنه مخالف . بن بونلره جوابا ايكى تورليگنه سوز ايتقان ، برى : « داروين » مذهبى بو كونده ، غبولو غيده ، حيوانات ، نباتات عالمده اولان مسائل علميه لردە هر كيم مسلم ومعتقد بر مذهب ايكانينه ، بن اوشانامن . لكن كوكوب يىللر و كوكوب عصرلر اوتووويله آنى باطلغه چىقاره طورغان ايكنىچى بر مذهب بولماسىز لغينه اوشانمايمن . نچه عصرلر دن بيرو بتون عالم خلقى مسلم بولغان بر نظريات باره طورغاچ بتونلاى يا گلاشلقغه چىقادر . بىز بوگا قدر عناصر دورت ، ارض مركز عالم ، قوباش وباشقه سيارات ارض نك تيرمسندە ايلانه ديه اعتقاد قىلوبده بوكون بونلر ك تاما خلافينه اعتقاد قىلمايمزمى ؟ ... ايشتە داروين مذهبده بركون اوشبو طريقه اولمق مەكن .

ایکناچی جواب : قرآنده آدم عه م ، بیر یوزفنده اولان انسان لرنک اولی و مباشرت (طوغرییدن طوغری) توفراقدن یاراتلیدی ، دیه تصریح و بیانده ایدله گاندر . (*) ؛ گرچه قرآنده : ای انسانلر ! سز بارچه گزیر نفسدن یاراتلیدیگز ، دیه خطاب وارد بولسهده بوندن بتون دنیاده اولان انسانلر ایدیکلی بلنمیدر ؛ بلکه انسانلرنک بر نوعسی (مثلاً عربلر کبی) بولورغدهده مه کنندر . چونکه قرآنده ای انسانلر ! (یا ایها الناس) دیه خطابدن برگنه طائفه مراد اولدیغی ثلله نیچه اورندهدر .

همده قرآنده ، آدم (عه م) توفراقدن یاراتلیدی دیولنسهده مباشرتا ایکناچیلگی بیلنمیدر . چونکه عیسی عه م حقنده ده ، حضرت آدم کبی توفراقدن یاراتلیدی دیگن « ان مثل عیسی عندالله کمثل آدم خلقه من تراب » . وکنیمز حقنده ده : سز توفراقدن ، بالچقدن یاراتلیدیگز دیولنمشدر . « هو الذی خلقکم من طین » (انا خلقناهم من طین لازب) . هالبوکه بونلرنک برسی ده بالذات توفراقدن یارا تلمغانلقی ظاهر در . بلکه بونک معناسی توفراقدن ، بالچقدن حاصل بولغان نباتاتنک عناسی سببلی یاراتلیدی دیمکدر . نناکه بونی « ولقد خلقنا الانسان من سلاله من طین » دیه تأکید ایتدیشدر . بناء علیه اوزمز اعتقاد طوغروسنده بونی تیکشرمایینهچه فقط « خلق من تراب » توفراقدن یاراتلیدی دیه اعتقاد دن باشقه بیلما ساکده معترضلره اوشبو وجه ایله جواب ویرمگه یول واردر .

بتون دنیا نک آلتی یومده یاراتلیدی دیگن سوزندن بزیم عرفمزددهگی آلتی کون دیمک هیچ ممکن توگلدیر . چونکه « یوم » لفظی جناب حق عندنده نچه بیک ییلارغه اطلاق قیلنغانلقی قرآنده کوبدر : « وان یوما عندک کالفی سنة مما تعدون » ، « تعرج الملائکة والروح الیه فی یوم کان مقداره خمسين الفی سنة » . بناء علیه

(*) حضرت آدمک علی الاطلاق انسانلرنک اولی بولمادیغی صوفیهلر مذهبینه موافق ایکانلکن شیخ محی الدین بن عربی کلامندن بیلنه در « المنار » .

بتون دنیا آلطی یومده یاراتلدی دیگن سوزده نیچه مک بیلر اولمقی ممکندر .

نصاریلرنک (مسیحیلرنک) قرآنده اولان شبهه لری .

برنجی شبهه :

نصاریلرنک قرآنده اولان شبهه لرنندن بری : قرآنده ایکنچی شریعتلردن آلونغان شیلر بار دیلر ؛ بونی اثبات ایچونده بزم بعض عبادت و عمللرمز آنلرغه اوخشادقنی کلتره لر .

بوگا اوج تورلی جواب ویره مز :

بری : بز ، قرآن اوتکان امتلرنک شریعتلرینی بتورر ایچون کلدی دیه اعتقاد قیلمایمز ؛ بلله شول زمانغه یارارلغن شول هالته قالدروب یاراماغانیمز اوزگار تور ایچون کیلدی دیمز .

ایکنچی : قرآنده بولغان بعض حکملرنک ، باشقه امت حکملرینه موافق کلمکی ، شونلرنک درست ایدیکنی اثبات ایدوب موافق کلماکلرنک خطأ ایدیکنی اثبات ایده در . باشقه هیچ ش توگل ، بزگه معلوم اولغانلردن و اولماغانلردن کوب رسوللر کلدی دیه قرآن اوزی اوك ایتوب طوره در .

اوجنچی : قرآنده بعض حکملری باشقه امتلر حکمیننه طوغری کیله ایکان ، بیک بخش ؛ لکن طوغری کیلما ی طورغان و ایکنچی هیچ بر دینده بولماغان حکملرگه نه ایتنه سز ؟ (بوندی حکملر مقدم ذکر قیلندی) .

ایکنچی شبهه

ایکنچی شبهه لری : قرآنده بعض بر غلط (یا کلسلف) لربار ایمش ؛ بونی ایسه اوزلرینک قولنده اولان مقدس کتابلری ایله اولچاب اثبات قیله لر . بو نصاری لر پک عجب خلق ! : قرآننک اوزلرینک کتابلرینه موافق کیلگان اورنی بولسه آندن آلتنغان ؛ اکر مخالف بولسه خطأ ؛ یا کتابر نرسه بولسه اختراع دیلر . بونلره اوزون جواب ویروب طورماینه اوشبو اوج سوالنی تقدیم ایدوب

شونلره جواب طلب ایدمن :

- (۱) قرآن آنلرنك كتابلرينه مخالف اولديغندن قرآنمى ، يا آنلرنك كتابيمى ياكلش ايديكنى بلك ايچون كتابلرينك درستلكينى آچيق دليللر ايله اثبات ايدوڭز !
- (۲) اول كتابلرنك اللهدن وحى ايله يازيلديقلرن وآنده هيچ بر خطا بولو ممكن بولمغانلغن اثبات قیلوڭز !
- (۳) اول كتابلرنى يازوچيلر نه روشده يازغانلر شول روشده تخريف سز ، زياده ونقصانسز بو كونگه ايرشولرن اثبات ايدوڭز !
(محرر جنابلرى بو خصوصلرده كوپ دليللر واوزون تقريريلر يازسهده ، نظاما بونى ترجمه ايدوممكن اولمازلق اولديغندن مع التأسف بونده يازلمادى) .

اوچنچى شبيهه - مريم اخت هارون

قرآنده مريم عليهاالسلامى «يا اخت هرون» ديه خطابنده ، حضرت مريم موسى عهمنك قارنداشى اولان هارون نك قارنداشى وعصرداشى ايديكى بيلنهدر ، ديلر ، هالبو كه بونلر آرسنده نه قدر زمان اوتديكى تاريخده مصرهدر . بناء عليه قرآن نك بو سوزى ياكلش ديلر . بوڭا جوابا ديرز كه :

اي افنديلر ، ياكلوشاسز ! حضرت مريم هارون نام آدمنك قارنداشى اولديقندن موسى عهمنك قارنداشى هارون اولماقى نهدن معلومدر ؟ نيك آزر اق ملاحظه قيلمائينچه بو اعتراض ايله بتون كتابلرگنى طولدير دڭز ! دنيا ياراتلغاندن بپرو ثلله نيچه هارون اسملى كشي كلوب اوتكاندر ثلى . قرآنده موسى نك قارنداشى هارون ديوب برده ايتمگان ايچ . بوندن تورات نازل اولمش حضرت موسى ايله حضرت مريم و حضرت عيسى نك بر عصرده اولديقلرى نهدن آڭلاشلسون ؟ قرآن بوندى ظاهر خطاقلره نه يوزدن دوچار اولسون ؟ هالبو كه نچه اورنده حضرت عيسى نك حضرت موسى دن صوك كاديكى آچيق بيان ايدلمشدر .

دورتنچی شبهه - سامری .

قرآنده ، حضرت موسیٰ عهه اویده یوق وقتده «سامری» قومنی آز دردی ، دیه بیان ایدلر کندن «سامری» نك حضرت موسیٰ زماننده بولدیغی آگلاشیله در . حالبوکه سامریلر حضرت موسیٰ عصرندن کروب سوگدر ، دیلر . بوگا جوابا :

اولا ، بو اعتراض لارینه دلیل طلب اینتهمز ؛ ایکنجیدن قرآنده ذکر ایدلن «سامری» اسملی بر انساننی سامریلر فرقه سندن بر کشی ایتوب یوروتولرندن ناشی بولغان بر شبهه وجهالت ایدکنی کورساتهمز . کتب مقدسهده اشتقاقلری هم اصللری بلنمگان لفظلر آزهی اولور . فلسطین سامرة لوندن باشقه «سامرة» ایله اسملنگان کشی بولماس دیورگه ممکن می ؟ ... اسکی زمانده دخی سامراه (سمرا) اسملی شهرده بولغان . همده سامری نك بنی اسرائیل ده اولان شامرگه منسوب اولان شامری دن تعریب ایدلمکیده قریبدر . بوندی اسملرده کتب قدیمهده کوبدر عیسی ایله شیوع لفظی کبی . فرعون قصه سنده اولان هامان غه کله طورغان شبهه گهده بونلر جوابدر .

بو سامری نك بنی اسرائیلدن حافظ معناسنده اولغان بر کشی گه لقب بولمقیده احتمال . بناء علیه بو کبی احتماللر بولغان وقتده قرآن خطاً بیان ایتکان دیوب نیچک ایتورگه کراک ؟

بشنچی شبهه - قویاشنک چیشمه گه بایماقی

قرآن ده ذوالقرنین قصه سنده قویاشنی بر بالچقلی چیشمه ایچینه کروب غائب بوله (بایه) دیه بیان ایتکان ، بوده هیئت فنیینه خلاف دیلر . «وجدها تغرب فی عین همئة»
 بوگا جوابا دیرزکه : قرآنده قویاشنی بالچقلی چیشمه گه باطا دیه گان ؛ بلکه ذوالقرنین اوزنچه ، چیشمه ده باطار طابدی دیگان . بر کشی جغرافییه ، فلك عالم لرنندن بوله طوروب ، دیکزده بورگان

وقتندە مېن قوياشنى دېڭز دە باطار كوردىم ، دېسە عجبى اولور ،
بودە شول قېلىدىن .

علماء اسلام ، قوياشنىڭ جىربانى (يوروى) حقندە قرآننىڭ
« والشمس تجرى له مستقر لها ذلك تقدير العزيز العليم » آيتىدە
تأييد ايتەلەر . ھمدە قوياش ، آنىڭ تېرەسىندەگى باشقە سيارەلەر ،
فضاء غىر متناھىيە دە يعنى بىزگە كورنەن بىلەنمى طورغان بوشلىق
ھوالدە ئالە قايىدە قدر يوريلەر دىلەر ، بو ھم قرآننگە موافقەر .

آلطنچى شېھە — حضرت ابراهيمنىڭ آتاسى آزر حقندە

قرآن ، « واذقال ابراهيم لابيه آزر ، ديوب ابراهيم پيغمبرنىڭ
آتاسى « آزر » اسمندە ايكانچىلىكنى آڭلاتتەدر ؛ حالبوکہ تور اتدە
« تارح » اسمندە دىيە بيان قىلىنغان ؛ قرآن ياڭلىش خېر بىرگان دىلەر .
لىكن بودە بو حقيقتنى بىلەنگەن كىلگان اعتراضدر ؛ برنچى :
توراتدە « تارح » اسمندە ايكان ، بونى يازغان نورات نىڭ حق
ايدىكنى اثبات ايدىڭىز ! وايدىنچى : « تارح ، يا باشقە اسمدە بولو
ايلە » « آزر » اسمى بتويلاي بولماوى لازم توڭل بونىڭ لقب بولماقلىقى
ممكن ؛ لىكن بىز بونىڭ ايلە كفايەلنەيىوب بو « آزر » لفظىنىڭ اصلنى
بيان ايدەمىز :

« آزر » او ط معناسندە اولغان ايسكى بىر سوزدر . كىلدانى ،
آفورى ، فارس لرنىڭ ايسكىلىرى مريح يولدىزىنى بو اسم ايلە آتارلار
ايدى . چونكە آنلەر بونى او ط دىيە اعتقاد قىلەر و آڭا طابونەلرايدى .
علماء اسلام بو « آزر » لفظى حضرت ابراهيمنىڭ آتاسىنە لقب
ايدى دىيورلەر . ھمدە بىضاوى وغير كوبرىك مفسرلرنىڭ بو آزر
لفظى آنلرنىڭ الله لرى (معبودلرى) ايدى دىيەكلەيدە بونى قوتلىدەر .
بىنا ئايلە بوڭا شېھە كىبار مەمكن مى ؟ بو قرآننىڭ معجزات و خصائىصندىن
توڭلىمى ؟ .

یدنچی شېهه — جودی طاغی .

قرآن، نوح علیه السلام نك كیمهسی «جودی» اسملی طاوغه طوقتاب قالدی دیه خبر بیره در «واستوت علی الجودی»؛ تور اتده ایسه «اراراط» طاوینه طوقنادی، دیگان . بنا علیه قرآن یا ئلش خبر بیرگان دیلر . بوگا جوابده ، تورات حقنده تکرار قیلما اینچه ، بونئده اصلنیغنه ایتهمز . بو طاغ «کرد» خلقلری یاننده اولدیقندن آنلرنك لغنی ایله «کاردو» یا خوده جار دو، دیه تسمیه قیلنغان؛ یونانلر ایسه جوردی دیه تعریف قیلوب سوگرده عربلر «جودی» (*) دیه تعریب قیلغانلر

سکزنجی شېهه — ناسخ ، منسوخ

مسلمانلرنك کوبراگی قرآنده نسخ (قرآنده گی بعض آیتلر بعضیلری ایله بوغالوب آنك حکمیله عمل درست بولماو) بار دیگا نلر هم بوگا آیتلر ، حدیثلر ایله دلیللر کلنروب شول درجه افراط قه کیتکانلر که حتی قرآن نك بیوکبر قسمینی منسوخ یا صاغانلر و بونده غنه طاوقتالما اینچه حتی قرآنك بعض آیتلری قرآنلر ایله ده نسخ قیلنه دیوب دشمانلرنك قرآن غه طعن ایدولرینه یول آچمشلردر . لکن اسلام محقلرنندن ، بودحوالر همهسی باطل ، کلام الله ده ناسخده منسوخده یوق دیه رد قیلوب عالملرده (امام شوکانی و غیریلر کبی) میداننه چیقوب پك قوتلی دلیللر ایله بونی اثبات ایتمشلردر . امام شافعی حضرتلری ، حدیث ، قرآن فی هیچ نسخ قیله آلهیلر دیمش . مشهور مفسر ابو مسلم الاصفهانی قرآنده هیچ بر منسوخ آیت یوق دیه منسوخ دیگان آیتلرنی ده بر نرسه که تخصیص یا که تاویل (نوع تخصیص ، نوع تاویل) لر ایله نسخ لیکدن چیقارمشدر؛ فخرالرازی حضرتلری اوزینك مشهور تفسیرلر ده بونی نقل ایدوب رأیلر بیان

(*) تور اتده «اراراط» غه طوقتارغا بارچاسیده متفق توگله؛ بلکه سریانی کلدانلر «اکراد» طاغینه طوقنادی دیلر . همده بو اسکندر اکبرنك عصرنده اولان «پروزس» نك قولینه موافقیر .

قىلغان . صوك اسلام عالملىرىدىن استاذامام (مفتى عبده) دە بو دعوانى
 اوزىنىڭ تفسىر ايتكان آيتلارنىدە حجة واضحه، براھىن ظاھرەلر ايلە
 رد قىلۇپ بو نسخى قىندە كىلگان خىر واحىلار ھەقىقىي ظنى، كىشىنى
 آلدۇر اچچون يازلمىش سىندۇر بولۇى مەكىن اولدىغىنىدىن يالغان بولۇى
 قىرىپ، ھتى بەغىپلارى وضع ايتكان شىئىدىن توبە ايتۇپ قايتقانلر،
 اگر بونى اوزلرى اعتراف ايتماز سەلر بىزگە مېھول اولدىغىنىدىن كىم
 بىلۇر احتمال بىك كۇبلىرى توبە ايتماينچە وفات ايدۇپ ھقىقت ھال
 مېھول، وضع ايتىدىكى شىئى دە مقبول اولۇپ قالماشۇر، دىدۇر . استاذ
 امام بو طوغرۇدە كۇب رىئىلر بىيان ايتكان ايدى . اگر تطويل
 (اوزايۇ) دن قورقما سەم بارچە سنى يازار ايدىم .

ھقىقى ارادە قىلغان كىشى بو طوغرۇدە يازغان اماملارنىڭ كىتا
 بلىرىنە مراجعت قىلسۇن ! ھم قرآننىڭ اوزىدىن تفكر قىلسۇن !
 خلاصە، قرآننىدە نسخ بار دىگان مذهب عقائد اسلامىدە دن توگىل .
 بىئى مسلمان بولغان كىشى قرآن دن فھم ايدۇپ ھق ھۇمن اولەدر .
 نسخ كىبى شىلارنى اعتقادقە حاجت يوقدۇر، اگر بو كىشى بو
 خەسۇدە بىنم ايلە اعتراف ايدۇرگە تىلا سە؛ صرف قرآن ايلە دلـىل
 طوتۇپ اعتراف ايدۇشۇن !

توقۇزىچى شىبھە - ھاروت ماروت . سحر . ھەقىقىي سحر
 اولدىمى ؟

قرآن دە ذكر ايدىلگان ھاروت، ماروت ھقىقىدە سلفى ھەقىقىي
 محققلىرىنىڭ كۇبىسى : « بو ھاروت ايلە ماروت بابل يىرىدە كىشىلرگە
 ايزگولك وتقوىلك ايلە كورىنىدۇرغان وكىشىلرگە « سحر » ھەقىقىي
 اويراتۇپ ياتا طۇرغان ايكى كىشى ايدى . بونلر ھقىقىدە كىشىلارنىڭ
 ھسن ظنى شول قدرگە ايرىشۇپكە، ھتى بونلارنى كوكىن توشكان
 فرشتە و اويراتكان نۇرسەلرىنى ھى دىدىلر . بونلر اوزلرىنىڭ ھىلە
 ومكرلرى سىياسىدە اوزلرىنە ھەقىقىي اعتقاد باغلاتۇپ كىشىگە اويراتكاندۇر

« انما نحن فتنه فلا تكفر ، یعنی بز سزنی تجربه قیلوب صناب
 قارایمز شکران و یا کفران نی قیلماقئزده ، سئاده کفران قیلماز سزاق
 ایله نصیحت ایدهمز دیلر ایدی . بونی ایسه اوزلرینک علملری
 آلهی صناعتلریده روحانی ایدیکینه کشیلر اوشانسون ایچون قیلهلر
 ایدی ؛ لکن اوزلری بو زماننک دجاللری کبی کشیلرگه سویدرگچ
 یا بیزدرگچلر یازوب بیروب ، صاقلان ! کناه اشنی قیلهی دیدیکلری
 کبی یخشیلقدن باشقه بر نرسه ده قصد قیلایلر ایدی .

بونلر خصوصنده یهود کتابلرنده کوب خرافاتلر یازلغان :
 هاروت ایله ماروت ایکی فرشته ، سحر ، آنلرغه الله دن نازل اولغان ،
 آنلر کشیلرنی تعلیم ایچون یبرلگان ، وغیرلر . نادان مفسر لرده
 بونلره تقلید بونلله قائل اولغانلر . اما قرآن ده ، بونلرنک دعواسنی
 (کوکن نزولنی) تکذیب ایدوب سحرنی تعلیم وتعلم فی ذم ایدوب
 آیت کلبی . « يعلمون الناس السحر وما انزل علی الملکین ، اصح اقوال گه
 بناء « ما » لفظی نافیه ایچون ، ملکین لفظی ، یونان مصرلر تاربخندن
 تألیف قیلنغان کتابلرده خیر شر آلہسی ذکر اولندقی کبی بونده
 شول وقت ده انسانلر آره سنده جاری بولغان عرف که بناء اینلگاندر .
 نتا که مسیحیلرنی رد بابنده مسلم ده الهنک تجسد وصلبنی ذکر ایلدر
 گرچه اوزی اعتقاد قیلماسه ده .

بو آیت لرده « واتبعوا ما تتلو الشیاطین ، دیگانده شیطاندن
 مراد انسانلر تک خبیث ویاوزلریندر . « تتلو » یعنی اوقی
 دیگان لفظ صوکنده « يعلمون الناس السحر » یعنی کشیلرگه آنلر سحر
 دیگان سوزلرده بونی تأکید ایده در . چونکه سویلاو ، اوقو ، اویراتو
 قایوسی ظاهر انسان فعلیدر . « ما یفرقون بین المرأ و زوجہ » یعنی
 ایر ایله خاتون آره سنی آیره لر ایدی دیگان سوز تمثیل وقباهت
 صورتده اشنی اظهاردن عبارتدر . آیتلرنک جمله سی ایله بونی یازیم :
 « ولما جاءهم رسول عند الله ، صدق لهم معهم نبی فریق من الذین اوتوا الكتاب
 کتاب الله وراء ظهورهم کانهم لا یعلمون . واتبعوا ما تتلو الشیاطین

على ملك سليمان وما كفر سليمان ولكن الشياطين كفروا يعلمون
الناس السحر — وما انزل على الملوكين ببابل هاروت وماروت
وما يعلمان من احد حتى يقولوا انما نحن فتنة فلا تكفر، فيتعلمون
منهما ما يفرقون به بين المرأ وزوجه وما هم بضارين به من احد الا
بإذن الله ويتعلمون ما يضرهم ولا ينفعهم ولقد علموا لمن اشتراه ماله
في الآخرة من خلاق ولبئس ما شروا به انفسهم لو كانوا يعلمون .

بونك حاصل معناسی : یهودلر قرآن فی تکذیب قیلوب
آرطارینه طاشلاب هبیثلرندن ایشتکان خرافات و قصه لرنی سلیمان
وملکندن دیه کشیلرگه سویلادیلر : هم اوزلری بونکله سلیمان هم
کافر اولدی دیه اویلاسه لرده فقط کندی حبیث شیطان و آزدر و چیلری
کافر اولدی . انسانلرغه سحر اویراتوب بونی جناب حق طرفندن
هاروت ، ماروت اسملی ایکی فرشته گه نازل بولدی دیه آلدادیلر .
حقیقت حالده آنلر فرشته ده و آنلرغه هبیچ بر شی ده نازل بولمادی
بلکه آنلر کشیلر فی ایزگولک که اونداگان بولوب کورنگان ایکی
کشیلر ایدی . بو ایکی کشینک مکر و هیله لری و آنلردن حاصل بولغان
فسادلر شول درجه گه ایرشدیکه : بونک سببیله برگه قوشلغان هقد ،
زوجیت و ازدواج ده آیرلشولر بولدی .

بوندن کورینه درکه : بو آیتلرده بعض مفسرلر اویلاغانچه
هاروت ایله ماروت فی مدخده یوق ، فرشته دهوده و باشقه لرده یوق ؛
فقط ذم (یمانلاو) در . همه بونلر فرشته بولورغه طوغریبه کیلمی ،
چونکه کولکن فرشته توشوب انسانلر آرسنده طورماقتی قرآن
انکار و تکذیب اینده در ، انسانلر فی تعالیم ایچون پیغمبرلرنیله فرشته
لردن یبارماینچه بلکه اوزلری جنسی اولان آدملردن یباردی ، دیه
قرآنده بیان ایده در . « وما ارسلنا قبلك الا رجالا نوحی الیهم
فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون » « وقالوا لو لا انزل علیه
ملك ولو انزلنا ملكا لقض الامر ثم لا ينظرون » همه سورته فرقانده
« وقالوا ما هذا الرسول یاكل الطعام ویمشی فی الأسواق لو لا انزل

تاليه ملك فيكون معه نذيرا - (الى قوله) فضلوا فلا يستطيعون سبيلا ،
ديه تصریح ایدل مشدر .

سحر .

سحر ، حقائق اشیائی تغییر ایدل آلهامی (مثلا طاشنی آغاچ ،
آغاچنی طاش یاسی آلهامی) ، بلکه ، سحر ، تخفیل شعوزده ، هیلل دن
عبارتدر . جناب حق فرعون ساحرلری حقده « تخفیل الیهم من
سحرهم انہا تسعی ، » « سحر و اعین الناس واسترہبوم ، یعنی
آنلرنک سحری سببندن یاساغان نرسہلری آشیفوب کیلگان کبی
خیال ایدیللدر ایدی ؛ کشیلرنک کوزن سحرلاب (یا کلسدروب)
قور قندیلر ؛ دیگان سوزلری ہمہ سی شول خیالندن غنہ عبارت
ایکانچیلکنی قوتلیدر .

سحرنک حقیقتی اولماینچہ بر خیالندن غنہ عبارت بولغاچ ، تأثیر
حقیقی سی بولماغاچ ، نبینا صلعم مسحور اولدی (سحرلندی) ، قیلماغان
بر نرسہنی قیلدم ديه خیال قیلل ایدی دیمک ممکنی ؟ بو بر افترا
بولماسی ؟ بونی آزاراق ملاحظہ قیلورغہ کړک : اگر محمد ص م
بو طریقہ بولسہ ایدی ، وحی قیلنماغان بر حکمنی وحی قیلدم دیوب
بلور ایدی ، کافرلرنک « ان تتبعون الا رجلا مسحورا » یعنی سز
سحرلنغان بر کشیلگہ ایارہ سز ؛ دیدکلری درست بولور ایدی .
مالبوکہ بونی قران اوزی انکار ایدلدر ؛ نبینا صلعم ساحر ، کاهن ،
مجنون اولمادی دیدر .

نبینا صلعم مسحور بولدی دیگان کشیلرنک بر دلایلریده قرآن
دن « ومن شر النفاثات فی العقد » آیتیدر . حالبوکہ بو آیت ہیچده
محمد ص م مسحور اولدقینہ دلالت قیلل ؛ بوندہ « نفاثۃ » لفظی و علامہ ،
کبی صیغہ مبالغہ ؛ مذکر ایچوندہ مؤنث ایچوندہ استعمال قیلنہ ،
نفاثات بونک جمعسی اولوب بونک معناسی الفت و محبت ییلورن
کیسہ طورغان ناملر (سوز یور توچیلر) عقد عقود معناسنہ عقدہ

النكاح ، عقدة البيع كبرى . ومن شر النفقات في العقد — عند
 قيلنغان (باعلانغان) الفت ، محبت في بتروورگه اجتهاد قیلوچی کشی
 لرنک شرنندن صغونامون دیمک اوله در . همده بو آیت مکهده
 نازل ، مسحور بولدی دینگان کشیلر مدینهده بولدی دیلر ؛ بو
 جهندن ده بو آیت دن استدلال یارامیلر .

بو تفسیر ، استاذ امام (مفتی عبده) انکارندن مأخوذ ، و بوکا
 مائل محقق ابو مسلم الاصفهانی ؛ بوندن امام رازی نقل ایده ومفسر
 شهیر ابوالسعود حضرتلرینده اوشبو فکرنی قوتله شدر .

مونه ، بو ذکر ایلگانلر ، قرآن شریفی که طعن ایدوب
 سویله گان و یازغان سوزلریدر . علماً مدققون بونلر حقنیده ، « کالسراب
 بحسبه الظمان ماء حتى اذا جاءه لم یجدہ شیاء » دیگانلر . حتی بعض
 شبهه لری قرآن که فی الحقیقت شبهه اولماینچه ، قرآن نک حقیقتنی گنه
 قوتیلر ؛ جودی ، آزر لفظلری کبی . بناء علیه باشقه کیله طورغان
 شبهه واعتراضلرینده بوکا قیاس ممکندر .

قرآنده ، قرمسنک سویله شووی ، حضرت سلیمان نک آنی
 ایشتبوب آکلاروی ، آکا جنلر نک مسخر اولاروی کبی بعض غریب ؛
 ظاهر دن (اوستندن) قاراغانده بداهة عقلیه ، براهین قطعیه که مخالف
 کبی کورنگان مسئله لر بار ؛ لکن بونلر بداهة عقلیه ، براهین قطعیه که
 فی الحقیقت مخالف توگل ، مستحیلده توگل . اگر عجب بولغانلقدن
 مستحیل بولسه ایدی ، باشقه بیوک معجزه لر همده یاکا چیغارلغان
 عجب نرسه لر بار ده مستحیل بولور ایدی . اگر بر انسان قرآنده
 مستحیل نرسه لر باردیه دعوا قیلسه ، عقلغه موافق دلیل منطقی لر
 کلنرورگه تیوشلی ؛ بوقسه بو کوینچه گنه (آلاغایمغه) دعوا مقبول
 توگل .

صلب المسيح مسئله سی .

قرآنکه افتراء و طعن ایدیلن بر مسئله وار ایسه اولده صلب
 المسبح (حضرت عیسی نک اولنریلمکی وقاد افلانمقی در . قرآن ،

شونی انکار ایدہ در دیلر. لیکن بالنگز قرآنکنہ بونی انکار ایتہگان،
 بلکہ اولگی نصاری طائفہ س نك فرقه سندن، باسیلیدیین،
 سیرینشیین، کارپوکراتیین، تانیانوسیین کبی فرقه لردہ انکار ایدہار.
 بن بوناری تفصیلا «الخلاصة البرهانية على صحة الديانة الاسلامية»
 نام رسالہ مدہ ذکر ایتدم؛ آٹا مراجعت ایدلسون.

بوندی قصہ لہر، تمثیل روایتلرینہ جمع وضم ایدودن، حضرت
 مسیح دن برنجی وایکنجی عصر لردہ حضرت عیسیٰ گہ نسبت ویروب
 یازودن ناشی بولسہ کرک، یوقسہ بونک خلاقیلہ کوب اورنلردہ وکوب
 کتابلردہ تصریح ایدامشدر

اجمال واختصار ایلہ تکرار محمدعم نك پیغمبر لگینی اثبات .
 یتیم، فقیر، امی، شعر وخطابہ کبی قوم و جنس اشلری شغل لندہ
 طورغان شیلر ایلہ شغل لندگان؛ یاشلکندہ ہر ہیچ بر وقت یالغانلق
 صادر بولماغان؛ جهالت وثنیت نك اورطاسندہ اوسکان بر
 انسان (محمدعم) عالم شوٹا محتاج بولغان وقتندہ عقائد صحیحہ لہر،
 عبادت، شریعت، اخلاق، فائدہ لی حکم لہر وقصہ لہر؛ کشی بیلمگان
 مسائل علمیہ لہر، وخبیرار کلتروب؛ آز برمدت ایچندہ بدوی، نادان
 عربلر نی حیوانلق درجہ سندن چیغاروب مدنیت ہاسقچینہ ہاسدردی
 بتون دنباغہ آنک اصلاھی طارالدی. منک ایکی ہوزدن زیادہ بر
 زماندہ آنک بر سوزی خلاف ویالغانغہ چقماینچہ حتی کوندن کون
 مترقی ملت لہر بونک سرار نی فہم لاب تصدیق ایدہ باشلادیار. غارق
 العادہ و خلاف اسلوب اولان سوزلر ایلہ نرسہ لرنک حکم لرن بیان
 ایدوب بوگا تعارض ایدوچی ویالغانغہ چیغاروچی، نہ قدر طریثوب
 قاراسہ لہر طانولماغان؛ شہوات لذات واسرافلرنک ہیچ برینہ یقین
 کلمگان؛ بوندی اشلردن تمامیلہ یراق بولغان. نیچوک آٹا معارضہ
 قبیلہ آلماغانلر؟ ونیچوک اول کلتروگان شیلر نی باشقہ کشیلر کلترورہ
 آلماغان؟

باشدن بواورنغه قدر ذكر ايد يلوب كلگان محمد عه نك حاللرى
 پيغبرلكينه دليل توگامى ؟ آنك بو حاللرى بو قدر آچيى پيغبرلكينه
 دلالت ايدى طور وبده آنى پيغبر توگل ديمك انصاف اولور روى؟..

صوك

اوشدو کتاب

هزیرده گی مشهور کتابچیلرده ساتلمه قده

وغلاونی اسقلادی اورنرورغده

« کریموف، حسینوف و شرکاسی »

نک کتاب مغازیننده در .

== بهاسی ۲۵ تین ==